

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้เสนอรายละเอียดของเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยจะเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
2. บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครู
 - 2.1 ด้านการสอน
 - 2.2 ด้านการนิเทศการสอน
 - 2.3 ด้านการเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ
 - 2.4 ด้านงานวิจัย
 - 2.5 ด้านการเป็นที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 2.6 ด้านการให้บริการชุมชนและสังคม
 - 2.7 ด้านหน้าที่พิเศษอื่น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

คำว่า "บทบาท" ตรงกับคำว่า "Role" ในภาษาอังกฤษ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า "บทบาท" หรือ "Role" ไว้แตกต่างกันดังนี้

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "บทบาท" หรือ "Role" ไว้ว่า บทบาทหมายถึง

1. ลักษณะที่แสดงออกของบุคคลภายในกลุ่ม
2. รูปแบบของพฤติกรรมที่คาดหวังตามตำแหน่งหน้าที่ หรือการแสดงออกของแต่ละบุคคลตามความมุ่งหวังของสังคม¹

ซาเจน สแตนเฟลด์ (Sargent Stansfeld) กล่าวถึงความหมายของ "บทบาท" ไว้ว่า "บทบาทของบุคคลใดก็คือรูปแบบหรือชนิดของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ และเป็นไปตามความต้องการและความคาดหวังของบุคคลที่อยู่ในกลุ่ม"²

ส่วนภิญโญ สาธร ได้ให้ความหมายของคำว่า "บทบาท" ไว้ดังนี้

"...บทบาทหน้าที่หมายถึง ความมุ่งหวัง (Expectation) ที่บุคคลอื่นคาดหวังว่าบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรจะทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งออกมา ในสถานการณ์อย่างไรอย่างหนึ่ง บทบาทหน้าที่ (Role) มีความเกี่ยวข้อง กับตำแหน่ง (Position) ที่บุคคลดำรงอยู่เสมอ"³

¹Carter V. Good, Dictionary of Education, 2nd ed. (New York : McGraw-Hill Book Co., 1964), p.502.

²Sargent Stansfeld, "Concepts of Role and Ego in Contemporary Psychology," Social Psychology of Cross-Roads (New York : Harper and Brother, 1951), p. 360.

³ภิญโญ สาธร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 304

ประสาธต์ หลักศิลา ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า เมื่อคนหนึ่งเป็นสมาชิกหลายกลุ่มก็ย่อมดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง และแต่ละตำแหน่งย่อมมีหน้าที่ปฏิบัติสำหรับตำแหน่งนั้นคือ บทบาท (Role) หน้าที่นั้นเป็นสิ่งควบคู่ไปกับตำแหน่ง แต่มีข้อสังเกตว่าตำแหน่งที่เหมือน ๆ กัน เมื่อคนต่างคนมาดำรงตำแหน่งนั้น การปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งนั้นของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงทำให้เราเห็นความแตกต่างของแต่ละคนได้¹

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่า "บทบาท" มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ "ความคาดหวัง" ของสมาชิกในกลุ่ม ดังที่ โสภกา ชูพิกุลชัย ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า

"...ทุกตำแหน่งหรือชั้น จะถูกสมาชิกในชุมชนคาดหวังไว้ในระดับหนึ่ง ๆ ว่า พฤติกรรมของคนที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ควรจะต้องทำอะไรมีพฤติกรรมอะไร คือบทบาทของแต่ละคนที่อยู่ในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ควรจะมีอะไรบางอย่างในตนเอง บางที บทบาทอาจครอบคลุมไปในแง่ที่ว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรือพันธะของตำแหน่งนั้น ๆ"²

¹ประสาธต์ หลักศิลา, สังคมวิทยา (พระนคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2511), หน้า 114 - 115.

²โสภกา ชูพิกุลชัย และ อรทัย สีนมนุญย์ จิตวิทยาสังคม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2518), หน้า 130.

ความคิดเห็นดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของ เกรทซ์, ครัทช์ฟิลด์ และ อีเกอร์ตัน แอล บอลลาจี้ (Kretch, Crutchfield and Egerton L. Ballachy) ที่กล่าวว่า ความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดนั้น มิได้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีอิทธิพล ต่อความต้องการ ความมุ่งหมาย ความเชื่อ ความรู้สึก ความปรารถนา และปรัชญา ส่วนบุคคล และทัศนคติของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นด้วย ดังนั้นการกระทำใด ๆ ของผู้ดำรง ตำแหน่งนั้นที่รู้สึกว่าเป็นการให้ตนทำอะไรบางอย่างไว้ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนั้น¹

นอกจากนั้น เคธ เดวิส (Keith Davis) ยังได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบว่า การที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่ง ต้องมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบกำหนดควบคู่ไว้กับตำแหน่งนั้นเสมอ บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบที่กำหนดไว้นี้จะต้องเป็นที่รู้และเข้าใจกันระหว่างบุคคลผู้ดำรง ตำแหน่งเอง และบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง²

จากความคิดเห็นและแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จึงพอสรุป ความหมายของ "บทบาท" ได้ดังนี้

¹ David Kretch, Richard S. Crutchfield, and Egerton L. Ballachy, Individual in Society (New York : McGraw-Hill Book Co., 1962), p.338.

² Keith Davis, Human Relation at Work (New York : McGraw-Hill Book Co., 1962), p.40.

บทบาท คือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่คนเราแสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่ที่เขาได้รับ และพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นย่อมมีความผูกพันกับความคิด ความเชื่อของผู้ดำรงตำแหน่งเองและความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

การที่บุคคลผู้ดำรงอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของตนในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ย่อมจะเป็นผลดีเป็นอย่างมาก เพราะการที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนนั้น จะเป็นทางที่จะช่วยให้บุคคลผู้นั้นปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามที่ตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นคาดหวังไว้ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่งานในหน้าที่ของตนและสังคมต่อไปอีกด้วย

บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครู

หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูในปี พ.ศ. 2518 บทบาทและความรับผิดชอบของสถาบันฝึกหัดครู ได้เปลี่ยนแปลงจากโรงเรียนประเภทอาชีวชั้นสูงมาเป็นสถาบันอุดมศึกษาสถาบันหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีบทบาทและความรับผิดชอบเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ดังต่อไปนี้

สุภรณ์ ศรีพิสด กล่าวว่

- วิทยาลัยครูเป็นระบบย่อยของระบบอุดมศึกษาที่มีบทบาทและหน้าที่ใหญ่ 3 ประการคือ
1. ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ อารยะธรรม และวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้บุคคลรุ่นหลัง ไ้ทราบและรักษาสิ่งที่งามไว้ หน้าที่นี้ ได้แก่ การสอน การอบรม เพื่อผลิตบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความมุ่งหมายออกไปรับใช้สังคม
 2. แสวงหาความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ หน้าที่นี้ ได้แก่ การทดลองค้นคว้าวิจัย หาความรู้ทางวิชาการ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และประยุกต์ผลงานการค้นคว้าเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคานต่าง ๆ ของสังคม

3. ให้ความสำคัญต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม หน้าที่นี้ไ้แก่ การบริการทางวิชาการแก่สังคมตามความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นผู้นำและเผยแพร่ทักษะเทคนิคการสอนใหม่ให้แก่โรงเรียนในชนบท เช่น การจัดอบรมและเผยแพร่การศึกษาให้แก่ครูประจำการ¹

ปัญญา สาทร ไ้กล่าวไว้ในการประชุมทางวิชาการ ณ วิทยาลัยครูลำปาง

ว่า

การฝึกหัดครูในปัจจุบันถือว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษา ในการบริหารงานวิทยาลัยครู จะต้องมีค่านิยมความคิดของอุดมศึกษาที่วางขอบเขตและหน้าที่ต่อไปนี้คือ

1. หน้าที่ในการสอน การสอนในระดับอุดมศึกษาควรเป็นสองทาง (Two-way process) คืออาจารย์เป็นผู้ให้นักศึกษาและนักศึกษาที่ไ้กลับคืนอาจารย์ควยหมายความว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษูเรียนควยกัน
2. หน้าที่ในการวิจัยหรือค้นคว้าความรู้ใหม่ โดยเฉพาะอาจารย์ในวิทยาลัยครู จะต้องมีค่านิยม วิจัย เขียนตำรา และทำกันอยางกว้างขวาง
3. หน้าที่บริการสังคม เป็นบริการทางวิชาการให้กับชุมชน วิทยาลัยครูอาจสร้างตนเองให้เป็นวิทยาลัยชุมชน เพื่อบริการให้กับชุมชนโดยไม่ว่าเป็นตองคิดเรื่องประกาศนียบัตรที่จะมอบให้ บริการที่นาจะจัดไ้แก่ เรื่องเกี่ยวกับการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ การเกษตร วิชาชีพ และเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและชีวิตครอบครัว²

¹สุภรณ์ ศรีพิทล, "การวิเคราะห์ระบบงานมหาวิทยาลัย," (พระนคร : วิทยาลัยวิชาการศึกษาระสาณมิตร, ม.ป.ท., ม.ป.ป.) หน้า 32 (อค์สำเนา)

²ปัญญา สาทร, "การบริหารการฝึกหัดครูในส่วนที่ไ้เกี่ยวข้องกับกรรับใช้สังคม" ใน การประชุมทางวิชาการ เรื่องการฝึกหัดครูกับการรับใช้สังคม (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2518), หน้า 37-43.

เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า วิทยาลัยครูเป็นสถาบันในระดับอุดมศึกษา กังกลา
แล้ววิทยาลัยครูจะต้องเป็นสถาบันที่สะอาดแสวงหาสะสม และถ่ายทอดความรู้ที่สัมพันธ์กับ
สังคมให้แก่สังคม โดยยึดคติความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ซึ่งถ้าจะยึดหลักความ
เป็นเลิศทางด้านวิชาการแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องทำหน้าที่ 4 ประการ ดังที่
ลีปบนท์ เกตุทัต กล่าวไว้คือ

1. ให้การศึกษาวิชาชีพชั้นสูงเพื่อให้นักศึกษาได้ยึดไปประกอบสัมมาอาชีพ
โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ
2. ให้การศึกษาในกานวิทยาการมูลฐาน คือวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปะและวิทยาการ เพื่อให้นักศึกษา
เป็นผู้รอบรู้กว้าง
3. ให้มีการวิจัย แสวงหาความรู้ใหม่ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการ
เรียนรู้ การค้นคว้า มุ่งให้นักศึกษาเป็นผู้มีความคิดวิจฉฉัย สร้างสรรค์และจินตนาการ
4. ถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมไปยังท้องถิ่นและประเทศ ปลูกฝังและ
ถ่ายทอดมาตรฐานความเป็นพลเมืองดีให้แก่นักศึกษา¹

นอกจากนี้ วิจิตร ศรีสอาน ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

- ถ้าหากจะพิจารณาหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาแล้วจะพบว่า มีหน้าที่สำคัญอยู่
4 ประการคือ
1. สอนวิชาการและวิชาชีพ เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม
 2. วิจัย ค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

¹ลีปบนท์ เกตุทัต, "บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาประเทศ," ใน
สัปดาห์แห่งการก้าวหน้า 9-16 กันยายน 2517 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
2517 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2517), หน้า 62-63.

3. บริการทางวิชาการแก่สังคม
4. ภายทอควัฒนธรรมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี¹

กรมการฝึกหัดครูได้กำหนดนโยบายและแนวการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2524) โดยกำหนดขอบข่ายและความรับผิดชอบของกรมการฝึกหัดครูไว้ 5 ประการคือ

1. การผลิตครูโดยเน้นหนักถึงคุณภาพของครูที่จะผลิต
2. การฝึกอบรมครูประจำการ เพื่อเพิ่มวิทยฐานะและปรับปรุงวิธีการสอนของครู
3. การวิจัย ค้นคว้า และนำผลการวิจัยมาใช้ในการฝึกอบรม และปรับปรุงคุณภาพของการผลิตครู
4. การบริการทางวิชาการแก่สังคมและชุมชนที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของสถานศึกษานั้น ๆ รวมทั้งการทำนุบำรุงวัฒนธรรม
5. การบริหาร โดยทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับสภาการฝึกหัดครู²

¹ วิจิตร ศรีสอาน, หลักการอุดมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 10-11.

² กรมการฝึกหัดครู, นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2524) (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, 2520), หน้า 12-13.

พระνομ แก้วกำเนิด ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของวิทยาลัยครูไว้ว่า
วิทยาลัยครูมีหน้าที่อย่างน้อย 5 ประการคือ

1. ผลิตครู
2. ศึกษาคนควา ทดลอง และวิจัยทางการศึกษา
3. ส่งเสริมวิชาชีพ และวิถึฐานะของครูรวมทั้งเจ้าหน้าที่บริหารการการศึกษา
4. ทำนุบำรุงวัฒนธรรม
5. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม¹

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของวิทยาลัยครูอย่างละเอียดแล้ว จะเห็นว่า หน้าที่ต่าง ๆ ของวิทยาลัยครูตามที่กล่าวข้างต้นนั้นแท้ที่จริงแล้วผู้ปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นก็คือ อาจารย์ทุกคนในวิทยาลัยครูนั่นเอง เพราะอาจารย์ในวิทยาลัยครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามหน้าที่ของวิทยาลัยครู ดังนั้น อาจารย์ทุกคนในวิทยาลัยครูจึงจำเป็นต้องรู้หน้าที่ของตนในฐานะเป็นอาจารย์ในวิทยาลัยครู และจะต้องหาหนทางปฏิบัติในหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ให้บังเกิดผลดีแก่ส่วนรวมด้วย ทั้งนี้ สวัสดิ์ ทรัพย์จำนงค์ ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

"...เป็นที่น่าสังเกตว่าในขณะที่ ครูอาจารย์ของเราในวิทยาลัยครูทราบงาน หน้าที่ของวิทยาลัยครูกันคืออยู่ แต่ก็มีครูอาจารย์ของเราอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ได้เริ่มปฏิบัติงานทั้ง 5 ประการดังกล่าวแล้ว แต่ใช้เวลาปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่อเพียงในเรื่องการสอนตามตารางสอนที่วิทยาลัยครูกำหนด

¹พระνομ แก้วกำเนิด, "งานของวิทยาลัยครู" ครูปริทัศน์ 2(กันยายน 2520) : 6.

เมื่อเราทราบกันว่า วิทยาลัยครูมีงานทั้ง 5 ประการนั้นตามที่กฎหมายกำหนด อาจารย์วิทยาลัยครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดงานดังกล่าวก็ควรจะไปปฏิบัติงาน ทั้ง 5 ประการนั้นด้วย"¹

ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ บุญเชิด รัตนานันท์ ที่ว่า วิทยาลัยครูควรสนับสนุนให้อาจารย์ทุกคนได้ทำงานทางด้านวิชาการ ได้แก่ งานสอน งานอบรมครูประจำการ งานการค้นคว้าวิจัย งานบริการวิชาการแก่ชุมชนตลอดจนทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม งานด้านบริหารและงานธุรการโดยทั่วถึงกัน²

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกรมการฝึกหัดครู โดยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ ได้ร่วมกันจัดสัมมนา เรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู ขึ้น เมื่อวันที่ 20-22 เมษายน พ.ศ. 2520 ณ โรงแรมเอเชีย พัทยา จังหวัดชลบุรี การสัมมนาดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย เพื่อพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การบริหารและการวางแผนการฝึกหัดครู
2. การใช้ การผลิต และมาตรฐานวิชาชีพครู
3. บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู
4. เรื่อง บทบาทของสถาบันฝึกหัดครูในการอบรมครูประจำการ

เกี่ยวกับเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู กลุ่มสัมมนาได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

¹ สวัสดิ์ ทวีพย์จันงค์ แนวคิดและแนวปฏิบัติการพัฒนาการฝึกหัดครูเพื่อพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2524) หน้า 38-39 (อัครสำเนา)

² บุญเชิด รัตนานันท์ อัตรากำลังอาจารย์วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2520 (พระนครศรีอยุธยา : วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา, 2520), หน้า 32.

"อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำการสอน การนิเทศการสอน การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ทำการวิจัย ทำกิจกรรม เสริมหลักสูตร ให้บริการชุมชนและสังคม..."¹

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งใน วิทยาลัยครูนั้นมีดังนี้

วิลเลียม วอลเตอร์ บาร์นาร์ด (William Walter Barnard)

ได้ศึกษาถึงความคาดหวังในบทบาทและความขัดแย้งในบทบาทของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ตามความคิดเห็นระหว่างนิสิตระดับปริญญาตรี นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา และอาจารย์ใน มหาวิทยาลัยทางภาคตะวันออกของสหรัฐอเมริกา ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า อาจารย์ ในมหาวิทยาลัยเห็นว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดคือการสอนอาจารย์และนิสิตทั้งสองกลุ่มมี ความเห็นตรงกันว่า กิจกรรมในบทบาทของอาจารย์ที่จะส่งผลโดยตรงต่อนิสิตมากที่สุด คือการสอน การแนะแนว ความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาตรงกัน ในเรื่องการให้ความสำคัญของกิจกรรมทุกกิจกรรมของอาจารย์ โดยส่วนรวมแล้วนิสิต ให้ความสำคัญในกิจกรรมด้านการวิจัย การให้คำปรึกษาและการให้บริการน้อยกว่า อาจารย์

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับงานวิจัยนั้น ผู้เป็นอาจารย์ก็ให้ความสำคัญไว้ในระดับสูง เช่นกัน แต่เป็นเพราะว่ามีงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบมากเกินไปโดยเฉพาะการสอนจึงทำ

¹กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงาน การสัมมนาเรื่อง แนวโน้มของการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520), หน้า 29.

ไม่สามารถทำกิจกรรมทางค่านี้นี้ได้¹

เปรมจิตต์ จีรพันธ์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2512 ผลการวิจัยได้ค่าเฉลี่ยปานกลาง ดังนี้ 1. อาจารย์ท่านหนึ่งสอน 3 วิชาต่อภาค 2. ขนาดของชั้นเรียนที่สอนแบบปาฐกถา สอนแบบเป็นหมู่ และแบบปฏิบัติการมีนิสิต 77, 40 และ 54 คน ตามลำดับ 3. อาจารย์ท่านหนึ่งปกครองนิสิตปริญญาตรี นิสิตปริญญาโทและควบคุมทำวิทยานิพนธ์ 46, 16 และ 4 คน ตามลำดับ 4. อาจารย์ท่านหนึ่งใช้เวลาทำการสอน วิจัย บริการ และบริหาร 24, 7, 6 และ 8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบสรุปได้ดังนี้ 1) ลักษณะหน้าที่การงานส่วนใหญ่ในหลายคณะอยู่ในช่วงความเชื่อมั่นของความแปรปรวน มีอยู่บางรายลักษณะหน้าที่การงานที่อยู่สูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปานกลาง 2) สองในสามของจำนวนอาจารย์ทำการสอนโดยไม่ได้วิจัย และหนึ่งในสามของอาจารย์ทำการสอนโดยไม่ไห้หาประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยการให้บริการ²

ปฤศนา ภูวนันท์ ได้ศึกษาลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปี พ.ศ. 2514 พบว่า อาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดลคนหนึ่งโดยปกติ 1) ทำการสอน 2 วิชาต่อภาค 2) ใช้เวลาในการสอน การวิจัย การบริการ

¹William Walter Barnard, "Role Expectations and Role Conflict in University Faculty Work Activities," Dissertation Abstracts 32 (January 1972) : 3712-A.

²เปรมจิตต์ จีรพันธ์, "การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 87-101.

การบริหารเป็น 19, 10, 13 และ 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ตามลำดับ และใช้เวลาในการปฏิบัติงานทั้งหมด 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และให้ค่าปรึกษา 0.25, 0.8 และ 2.8 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 3) ควบคุมวิทยานิพนธ์นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก หลักสูตรละ 2 คน และให้ค่าปรึกษาคณะละ 1, 2, 6 และ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนผลการเปรียบเทียบสรุปได้ว่า 1) อาจารย์เกือบทั้งหมดทำการสอนครึ่งหนึ่งทำการสอนโดยไม่ได้ทำการวิจัย หนึ่งในสามทำการสอนโดยไม่ให้บริการ และหนึ่งในสามทำการสอนควบคู่กับการวิจัยและการบริหาร และมีอาจารย์ประจำถึงสี่ในห้าทำการสอนควบคู่กับการบริหาร 2) ลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์แต่ละคณะอยู่ในช่วงและอยู่นอกช่วงความเชื่อมั่นปกติเกือบพอ ๆ กัน 3) ปริมาณเวลาที่ใช้ในด้านการสอน การวิจัย การบริการ การบริหาร และการปฏิบัติงานทั้งหมดของอาจารย์ประจำทั้ง 11 คณะ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹

รพี สุวรรณระชฎ ได้ศึกษาถึงคุณสมบัติที่ควรมีของอาจารย์ สិทธิหน้าที่ที่สำคัญที่สุด และสำคัญรองลงมารวมทั้งสาเหตุแห่งความคับข้องใจของอาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัย เป็นผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา ต่างก็มีความเห็นเหมือนกันว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยควรมีคุณสมบัติเรียงตามลำดับดังนี้คือ เก่งแก้ววิชาการ มีศีลธรรม มีความสามารถในการสอน มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสนใจในการสอน มีความสนใจและสามารถในการวิจัย มีประสบการณ์ในงานที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาที่ได้ฝึกฝนมาโดยเฉพาะ และรวมตลอดไปถึงวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัยควรมีหน้าที่ดังนี้คือ สอน วิจัย

¹ปฤศนา ภูวนันท์ "ลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัยมหิดล," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า ง.

และเขียนบทความ เอกสาร ตำรา ให้คำแนะนำแก่นักศึกษา ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ให้ความร่วมมือในการพัฒนาและการบริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์และผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การสอน การวิจัย การเขียนเอกสาร ตำรา และให้คำแนะนำแก่นักศึกษา เป็นหน้าที่สำคัญมากกว่าหน้าที่อื่น ๆ นิสิตมีความเห็นว่าหน้าที่สำคัญ 3 ประการแรกของอาจารย์คือ สอน ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาและศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ การวิจัยและเขียนบทความ เอกสาร ตำรา ก็เป็นหน้าที่สำคัญสำหรับอาจารย์เช่นกัน ในด้านความเห็นเกี่ยวกับสิทธิของอาจารย์และผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่ ในบรรดาสิทธิเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาจารย์ อันได้แก่สิทธิในการสอน การบริหาร การกำหนดสาขาวิชาที่สอน ชั่วโมงที่สอน เนื้อหาสาระและวิธีการสอน ชั่วโมงประจำทำงานที่มหาวิทยาลัย การสอนที่สถานที่อื่น การวางนโยบายของ คณะและนโยบายของมหาวิทยาลัยนั้น อาจารย์ควรมีสิทธิในด้านการกำหนดเนื้อหาสาระและวิธีสอนมากกว่าสิทธิในด้านอื่นทั้งหมด สำหรับความคับข้องใจในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์นั้น จากการสำรวจได้พบว่า ในขณะที่นักศึกษาและผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องการให้อาจารย์เป็นนักวิชาการ มีความสามารถในการสอน การวิจัย และการมีมนุษยสัมพันธ์ อาจารย์กลับมีความรู้สึกว่าการสนองความต้องการของนักศึกษาและผู้บริหาร เป็นภาระหนักมาก และยากที่จะทำได้สภาพการณ์หลายประการในมหาวิทยาลัยไม่เอื้ออำนวยต่อความตั้งใจในการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ของอาจารย์¹

¹รพี สุวรรณะชฎ "บทบาทของอาจารย์มหาวิทยาลัยในประเทศไทย,"
 ชาวสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ฉบับที่ 172 (ตุลาคม 2519) : 5-6.

สมชาย วงศ์เกษม ได้ศึกษาถึงบทบาททางการสอน การวิจัยและการบริการสังคม ของอาจารย์วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2519 พบว่า

- 1) อาจารย์คนหนึ่งสอน 2 วิชา และ 7 หมู่เรียนต่อภาคเรียน หรือสอนนักศึกษา 287 คน ต่อภาคเรียนใช้เวลาเตรียมการสอน สอน ตรวจงาน นิเทศการสอน และให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่นักศึกษา 20 และ 40 คนต่อสัปดาห์
- 2) อาจารย์คนหนึ่งใช้เวลาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ การเขียนตำราและ/หรือเอกสารประกอบการเรียน และทำการวิจัย 5, 5 และ 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เหมือนกัน
- 3) อาจารย์คนหนึ่งใช้เวลาในการบริการสังคม และการบริการในวิทยาลัยครู 6 และ 13 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือบริการสังคม 7 ครั้ง ต่อภาคเรียน
- 4) อาจารย์คนหนึ่งมีบทบาททางด้านการสอน การวิจัย การบริการสังคม การบริหาร และปริมาณงานทั้งหมด 33, 7, 13, 16 และ 46 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบบทบาททางการสอน การวิจัย การบริการสังคม พบว่า อาจารย์เกือบทั้งหมด ทำหน้าที่สอนโดยไม่ได้วิจัย และมากกว่าสองในสาม สอนโดยการไม่ได้บริการสังคมในวิชาที่ตนสอน และบทบาททางการสอน การวิจัยและการบริการสังคมของอาจารย์วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่แตกต่างกัน แต่ปริมาณงานรวมทั้งหมด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สมชาย วงศ์เกษม, "บทบาททางการสอน การวิจัย และการบริการสังคม ของอาจารย์วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), บทคัดย่อ.

บุพิน ศิริพละ ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครู
ในกรุงเทพมหานคร ปรากฏผลดังนี้

1. บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ในส่วน
ที่เกี่ยวกับความคิด เห็นสามารถ จัดลำดับความสำคัญมาก/น้อยได้ดังนี้ บทบาทด้านการสอน
การนิเทศการสอน การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
กิจกรรมเสริมหลักสูตร การวิจัย การให้บริการชุมชนและสังคม และหน้าที่พิเศษ
อื่น ๆ ตามลำดับ
2. บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ในส่วน
ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติจริง ปรากฏว่ามี การปฏิบัติ การมาก/น้อย ตามลำดับดังนี้ บทบาท
ด้านการสอน การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
กิจกรรมเสริมหลักสูตร การนิเทศการสอน การให้บริการชุมชนและสังคม การวิจัย
และหน้าที่พิเศษอื่น ๆ ตามลำดับ
3. เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ในกรุงเทพ
มหานคร ปรากฏว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากในด้านการวิจัย เนื่องจาก การขาด
งบประมาณในการดำเนินงาน และขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการวิจัย
ตลอดจนมีงานในความรับผิดชอบมาก ส่วนการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ผล ปรากฏว่า
มี ปัญหาและอุปสรรคน้อย¹

และในเรื่องเดียวกันนี้ วิศนีย์ ศิลตระกูล ได้ทำการวิจัยโดยใช้ประชากร
เป็นผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง 5 แห่ง ซึ่งปฏิบัติงานในภาคเรียน
ที่ 2 ปีการศึกษา 2520 ปรากฏผลดังนี้

¹บุพิน ศิริพละ "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูใน
กรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาบริหารการศึกษาศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า จ.

1. บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง ในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็น สามารถจัดลำดับความสำคัญมาก/น้อย ดังนี้ บทบาทด้านการสอน บทบาทด้านการนิเทศการสอน บทบาทด้านการเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ บทบาทด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร บทบาทด้านการให้บริการชุมชนและสังคม บทบาทคานงานวิจัยและบทบาทที่เกี่ยวกับหน้าที่พิเศษอื่น ๆ
2. บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลางในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ผลปรากฏว่า มีการปฏิบัติมาก/น้อย ดังนี้ บทบาทการสอน บทบาทการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ บทบาทการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตร บทบาทการให้บริการชุมชนและสังคม บทบาทการนิเทศการสอน บทบาทคานงานวิจัยและบทบาทคานงานในหน้าที่พิเศษอื่น ๆ
3. เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง ปรากฏว่า มีปัญหาและอุปสรรคมากในเรื่องการสอน เนื่องจากขาดค่าฯ เอกสารประกอบการสอน และอุปกรณ์การสอน ส่วนการปฏิบัติงานในคานอื่น ๆ ปรากฏว่ามีปัญหาน้อย¹

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษามีขอบเขตกว้างขวางมาก บทบาทที่ครอบคลุมบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูพอจะประมวลได้ 7 ด้าน ดังนี้คือ ด้านการสอน การนิเทศการสอน การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ การวิจัย การทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร การให้บริการชุมชนและสังคม และหน้าที่พิเศษอื่น ๆ ซึ่งรายละเอียดของบทบาทแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้

¹วิสินี ศิลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า จ.

บทบาททางด้านการสอน

บทบาททางด้านการสอนหรือการอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษา เป็นบทบาทสำคัญที่อาจารย์ในวิทยาลัยครูทั้งหลายปฏิบัติกันอยู่ เพราะทางก็เข้าใจว่าการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครู เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อคุณภาพของนักศึกษาที่จะออกไปเป็นครูในอนาคต และผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการศึกษาเป็นจำนวนมากต่างก็ยอมรับว่า สมรรถภาพทางด้านการสอนของอาจารย์เป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อผู้เรียน ถ้าการสอนของอาจารย์ดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก็จะดีตามไปด้วย¹ ทว่าเหตุนี้ผู้บริหารสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จึงเห็นความสำคัญของงานทางด้านการสอนก่อนงานด้านอื่นใด ดังความคิดของ คิลก บัญเรือรอก ที่กล่าวว่า งานสอนนั้นเป็นงานหลักของสถานศึกษา ถ้าจะแบ่งงานใหญ่โตบังคับบัญชาทำ น่าจะเริ่มจากงานนี้ก่อน เมื่อเห็นว่ายังมีเวลาสำหรับทำงานอื่นจึงค่อยจัดงานอื่นให้ทำ² ดังนั้น เพื่อให้การสอนยังเกิดผลดีแก่นักศึกษาอาจารย์ผู้สอนในสถาบันฝึกหัดครูทุกระดับจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ อย่างถูกต้องควรปลูกฝังคุณธรรมและความมีน้ำใจในการเป็นครูให้บังเกิดขึ้น

แก่นักศึกษาโดยพฤตินัยจะต้องทำตัวเป็นแพลงพองที่ติดตลอดเวลา

¹ วิชัย คิสรระ, "การประเมินผลย้อนกลับสู่อาจารย์" รายงานสรุปการสัมมนาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519, หน้า 165.

² คิลก บัญเรือรอก, "การประเมินผลงานบุคคลเพื่อพิจารณาความดีความชอบ" ครูปริทัศน์ 2 (ตุลาคม 2520) : 27.

แก่นักศึกษาโดยอาจารย์ผู้สอนจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดเวลา¹ นอกเหนือจากนั้น การที่จะให้การเรียนการสอนมีคุณภาพอาจารย์ผู้สอนจะต้องตระหนักในบทบาทและความรับผิดชอบของตนในฐานะผู้สอนอยู่ตลอดเวลา หน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการสอนนั้น สุโท เจริญสุข กล่าวไว้ดังนี้

1. วางแผนการสอน
2. มอบหมายงานให้นักศึกษาทำอย่างชัดเจน
3. มีความยุติธรรมในการวัดผล
4. มีความเข้าใจนักศึกษา และคำนึงถึงความแตกต่างกันของผู้เรียน ทั้งทางด้านสติปัญญา ความสามารถ ปัญหาส่วนตัว และทุนทรัพย์ ครูไม่ควรหวังผลเลิศจนเกินไป
5. ครูจะต้องมีความรับผิดชอบในการสอนและตรงต่อเวลา²

ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ มังกร ทองดีสุข ที่ให้ความเห็นว่า อาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนจะต้องมีหน้าที่ดังนี้

¹สุโท เจริญสุข, หลักจิตวิทยาสำหรับครู (กรุงเทพมหานคร : รวมศาสตร์, 2514) หน้า 39.

²มังกร ทองดีสุข, "บทบาทของอาจารย์ในชั้นอุดมศึกษา" ครูปริทัศน์ 2 (พฤศจิกายน 2520) : 44.

1. เป็นผู้วางแผนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการ เรียนรู้
2. กระทำตนเป็นผู้นำ โดยการกระตุ้นช่วยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. รู้จักเลือกประสบการณ์ให้เหมาะสมแก่การศึกษาเล่าเรียน
4. มีทักษะในการทดสอบและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ¹

จะเห็นได้ว่า การสอนของครูอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพนั้นนอกจากการ เข้าสอนตามตารางสอนแล้ว ครูอาจารย์สอนจะต้องมีบทบาทหรือพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการสอนด้วยเพื่อที่จะให้การสอนนั้น ๆ บังเกิดประสิทธิผลมากที่สุด วิทยุ โสธร ได้กล่าวถึงงานประจำวันของครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางด้านการสอนไว้ 6 ประการคือ

1. เตรียมการสอนและวางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว
2. เขาห้องสอนตรงเวลาสม่ำเสมอ
3. วางแผนเตรียมการ และจัดการ เกี่ยวกับการสอน หรือประเมินผลอย่างรอบคอบและถูกต้องวิชา
4. พบปะหารือในคาบวิชาการ และการ เรียนการสอนกับอาจารย์ ผู้ร่วมงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับครูสอน ในแผนกวิชาเดียวกันหรือผู้มีหน้าที่สัมพันธ์กันอยู่เสมอ
5. รับผิดชอบสอนในตรงกับแนวทางที่หลักสูตร หรือแผนกวิชา หรือคณะกำหนดไว้
6. แบ่งเวลาให้ตนเอง สำหรับใช้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่สอนบ้าง ไม่ใช่คิดถึงวิชาที่สอนเฉพาะตอนที่เข้าห้องสอนเท่านั้น²

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ "แนวความคิดในการปรับปรุง การฝึกหัดครูเกี่ยวกับวิธีการสอน" รายงานการสัมมนาเรื่องการฝึกหัดครูในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2515) หน้า 3-10.

²วิทยุ โสธร "แนวคิดสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย" ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร. จุญรัตน์ พุกกะมาน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วีรกรรมสาร, 2519), หน้า 38-39.

ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดของ สังก อุทรานันท์ ซึ่งได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยไว้ว่า "ในคํานการสอนจะรวมไปถึงงานเตรียมการสอน งานสอน งานสร้างขอทดสอบ และการประเมินผลการศึกษา"¹

และจากการสัมมนาเกี่ยวกับแนวโน้มใหม่ของการฝึกหัดครูในเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูได้สรุปบทบาททางคํานการสอนของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูไว้ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการฝึกหัดครูและหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา
2. เตรียมบทเรียนใช้สื่อการเรียน และคํานการสอน การวัดผล โดยมุ่งให้ผูเรียนเกิดการเรียนรูด้วยตนเอง
3. ประเมินผลการสอนของตนเองได้²

สำหรับงานวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาททางคํานการสอนและครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมคํานอื่น ๆ นอกชั้นเรียนด้วยนั้น พิศมัย ศรีอำไพ ได้ศึกษาเปรียบเทียบหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทั้ง 8 สาขา โดยเปรียบเทียบ

¹ สังก อุทรานันท์ "หน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย" ศึกษาศาสตร์สาร 6 (เมษายน-มิถุนายน 2520) : 43.

² กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รายงานการสัมมนาเรื่องแนวโน้มใหม่ของการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ) หน้า 30-31.

ลักษณะหน้าที่การทำงานของอาจารย์แต่ละสาขากับค่าเฉลี่ยปานกลางซึ่งถือเป็นเกณฑ์ปกติ
ปรากฏว่าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางด้านการสอนนั้นพบว่า

"อาจารย์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยปกติแล้ว อาจารย์คนหนึ่งสอน 2 วิชา
ต่อภาค และสอน 2 หมู่เรียน ไซ้เวลาในคาบการสอน 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์...

ผลของการเปรียบเทียบซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาททางด้านการสอนสรุปได้ดังนี้
สามในสี่ของจำนวนอาจารย์ทำการสอนโดยไม่ใคร่จู้จี้ และหนึ่งในสี่ของอาจารย์
ทำการสอนโดยไม่ใคร่หาประสบการณ์ในวิชาที่สอนด้วยการให้บริการ..."¹

และงานวิจัยของ ยุกิน ศิริพละ เรื่อง "บทบาทและความรับผิดชอบของ
อาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางด้าน
การสอน ปรากฏว่า "บทบาทด้านการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ประชากรใน
การวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่าการ เตรียมการสอน การวางแผนการสอน และการสอนนักศึกษา
มีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนการศึกษาและการวิเคราะห์หลักสูตร การฝึกหัดครู หลักสูตรมัธยม
และหลักสูตรประถมก่อนสอน การตรวจงานของนักศึกษา และการประเมินผลเพื่อปรับปรุง
การสอนของตนมีความสำคัญรองลงมา ส่วนในการปฏิบัติจริง ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่
ให้ความสำคัญสอนนักศึกษามากที่สุด และการเตรียมการสอน การตรวจงานของนักศึกษา
การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร รวมทั้งการประเมินการสอนนั้นมีการปฏิบัติมาก รองลงมา"²

¹พิศมัย ศรีอำไพ "การศึกษาเปรียบเทียบหน้าที่การทำงานของอาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517) บทคัดย่อ.

²ยุกิน ศิริพละ "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูใน
กรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 160.

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศน์ ศิลตระกูล ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง" เกี่ยวกับความสำคัญ ของบทบาทด้านการสอน ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลางมีความเห็นว่า

การเตรียมการสอน การวางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการสอน นักศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนการศึกษาและการวิเคราะห์หลักสูตร การฝึกหัดครู หลักสูตรมัธยมและหลักสูตร ประถมก่อนสอน การตรวจงานของนักศึกษา และการ ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการสอนของตนนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่มีความสำคัญ ส่วนด้านการ ปฏิบัติ ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบทบาท ทางด้านการสอนอยู่ในเกณฑ์มาก¹

ในการดำเนินบทบาททางด้านการสอนของครูอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูนั้น ส่วนใหญ่ครูอาจารย์ทุกคนต่างก็มุ่งหวังที่จะให้การจัดการ เรียนการสอนของตนมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติจริงจะเห็นว่าการจัดการ เรียนการสอนในบางครั้งไม่ประสบผลสำเร็จ เท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุจากตัวครูอาจารย์ ผู้สอนเอง เช่น ครูอาจารย์ผู้สอน ขาดทักษะในการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนอย่างถูกต้อง ซึ่งจากผลการสัมมนาเรื่อง การฝึกหัดครูในประเทศไทยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปรากฏว่า ผู้สอนในวิทยาลัยครูมิได้นำเอาวิธีการสอนที่ถูกต้องมาปฏิบัติจริงในการสอนวิชาสามัญทำให้ นักเรียนฝึกหัดครูไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้² นอกจากนี้สาเหตุอาจมาจากตัวนักศึกษาเอง

¹วิศน์ ศิลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูใน ภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 138.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาเรื่องการฝึกหัดครู ในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2515), หน้า 1-7.

ดังที่ปรากฏอยู่ในผลการวิจัยของ สุธีระ ทานทวนิช ที่ว่า

อาจารย์และนิสิตเห็นพ้องต้องกันว่า อุปสรรคที่มีความสำคัญปานกลางถึงมากที่สุด คือ นิสิตขาดพื้นฐานความรู้ในวิชานั้น จึงไม่มีความคิดเห็นและ/หรือไม่อาจรวมอภิปรายได้นิสิตเคยชินต่อการเรียนแบบฟังคำบรรยาย เนื้อหาวิชามีมาก อาจารย์เกรงจะสอนไม่ทันหลักสูตรจึงไม่มีเวลาสอนแบบอื่น นอกจากการสอนแบบบรรยายมีหนังสืออ่านประกอบ การเรียนการสอนน้อยหรือไม่เพียงพอ นิสิตไม่สามารถอ่านหนังสือประกอบการเรียนใหญ่เข้าใจด้วยตนเองได้ นิสิตในชั้นเรียนแต่ละวิชาที่มีมากเกินไป และอาจารย์เน้นการสอนแบบท่องจำ...¹

และจากงานวิจัยของ สมชาย วงศ์เกษม พบว่า

อาจารย์วิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาทางด้านการสอนที่อยู่ในระดับสูงคือขาดตำราที่จะค้นคว้าอ้างอิง ขาดเอกสารประกอบการเรียนสำหรับอ่านประกอบที่ใหม่และทันสมัย ขาดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยและบริการที่ดีมีประสิทธิภาพและปัญหานักศึกษาไม่สนใจในการศึกษาเอาเรียน²

ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาที่กล่าวไว้ในรายงานที่เสนอต่อรัฐบาลว่า สถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันขาดแคลนตำราเรียน

¹สุธีระ ทานทวนิช, "บทบาททางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ปีการศึกษา 2517" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519), หน้า 84.

²สมชาย วงศ์เกษม, "บทบาททางการสอน การวิจัย และการบริการ" สังกศคมของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 116.

และหนังสืออ้างอิงที่ทันสมัย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการค้นคว้าและวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์ในสาขาต่าง ๆ ก็อยู่ในสภาพที่ล้าหลัง¹

ในปี พ.ศ. 2520 ยุพิน ศิริพละ ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร และจากผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการสอน ปรากฏว่า ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่ เห็นว่าการขาดตำรา เอกสารประกอบการสอน และอุปกรณ์การสอนเป็นปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด ส่วนการที่นักศึกษาไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน จำนวนนักศึกษาในชั้นเรียนมากเกินไป รวมทั้งการมีชั่วโมงสอนมากเกินไปนั้นเป็นปัญหาและอุปสรรคน้อย² ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิศนีย์ ศิลตระกูล ที่ศึกษาในเรื่องเดียวกัน และปรากฏว่าในเรื่องนี้ สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ การขาดตำรา เอกสารประกอบการสอน และอุปกรณ์การสอน ส่วนการที่นักศึกษาไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน จำนวนนักศึกษามีมากเกินไป และมีจำนวนชั่วโมงสอนมากเกินไปนั้นเป็นปัญหาน้อย³

¹ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 155-156.

² ยุพิน ศิริพละ, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 161.

³ วิศนีย์ ศิลตระกูล "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 138.

บทบาททางด้านการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครูอาจารย์หรือนักศึกษามีการสอนให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการสอนช่วยให้เกิดความงอกงามในค่านิยมวิชาชีพพัฒนาครู ช่วยในการคัดเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการเลือกเนื้อหาวิชาวิธีการสอน และช่วยในการประเมินผลการสอน¹ ดังนั้นการนิเทศการสอนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในสถาบันฝึกหัดครูที่จะต้องจัดให้มีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ครูอาจารย์และนักศึกษาได้พัฒนาวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น /

เนื่องจากวิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษา ครูอาจารย์ในวิทยาลัยครูต่างก็มีคุณวุฒิความจำเป็นในการนิเทศจึงลดน้อยลงไป และบทบาททางด้านการนิเทศของอาจารย์จึงเน้นหนักไปที่นักศึกษา เพราะนักศึกษาที่จบจากวิทยาลัยครูจะมีทักษะมีความสามารถในการสอนหรือมีคุณธรรมของความเป็นครูมากขึ้นอยู่แล้วนั้น ขึ้นอยู่กับ การได้รับการอบรมฝึกฝนเตรียมตัวจากวิทยาลัยครู ดังนั้นภาระในการที่จะฝึกฝนนักศึกษาให้เป็นครูที่ดีในอนาคตจึงเป็นหน้าที่ของอาจารย์ทุกคนในวิทยาลัยครู โดยเฉพาะอาจารย์นิเทศ ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงต่อการจัดประสบการณ์ในการฝึกสอนของนักศึกษา ดังนั้นอาจารย์นิเทศที่ดีย่อมต้องรู้บทบาทของตนว่าจะต้องมีหน้าที่อะไรบ้าง ออกโต เจ ชิปปล่า (Otto J. Shippla) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อประพฤติกและข้อปฏิบัติของอาจารย์นิเทศที่ดีในด้านการสร้างความเข้าใจอันดี และการให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตฝึกสอนไว้ดังนี้

¹หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท (กรุงเทพฯ : เจริญวิทยการพิมพ์, 2521), หน้า 84.

1. อาจารย์ในเทศกัควรจะสร้างความสัมพันธ์กับนิสิตฝึกสอนในทางที่จะทำให้ให้นิสิตฝึกสอนเกิดความรู้สึกว่า อาจารย์ในเทศกัคือผู้ที่จะให้คำปรึกษาทางวิชาการ มากกว่าที่จะมุ่งคิดว่าอาจารย์ในเทศกัคือคนที่คอยวิพากษ์วิจารณ์
2. อาจารย์ในเทศกัจะตอง "รู้จักครูฝึกสอน" ในโครงการ อาจารย์ในเทศกัจะตองมีบันทึกและขอความที่ไคจกไว เกี่ยวกับสิ่งทีคนไคเรียนรูและรับทราบเกี่ยวกับนิสิตฝึกสอนแต่ละคน
3. อาจารย์ในเทศกัไม่ควรจะไปที่โรงเรียนฝึกสอน ถ้าหากไปแล้วไม่แวะพูดคุยและทักทายกับนิสิตฝึกสอนทุก ๆ คน และถ้ามีเวลาควรจะให้คำปรึกษาและคำแนะนำเป็นรายตัว
4. อาจารย์ในเทศกัควรจะให้คำปรึกษาที่ถูกตองกับขอมึงคับและเรื่องอื่น ๆ
5. อาจารย์ในเทศกัควรจะเป็นผู้ช่วย และให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตฝึกสอนในกิจการทีจะหาอุปกรณในการฝึกสอนจากวิทยาลัย
6. อาจารย์ในเทศกัทุกคนควรจะให้คุุณินิสิตฝึกสอนทีออกฝึกสอนทุกคนในเทศมนั้น
7. อาจารย์ในเทศกัควรจะมีสวนเกี่ยวข้องกับเรื่องการวิคณลของนิสิตฝึกสอนแต่ละคนว่าไคคืบหน้าไปแคไحن
8. อาจารย์ในเทศกัจะตองช่วยนิสิตฝึกสอนในการวิคณลตนเอง ซึ่งทำไคหลายวิธีด้วยกัน
9. อาจารย์ในเทศกัจะตองรู้จักทีจะให้คำปรึกษาหารือกับนักศึกษานิสิตฝึกสอน ไม่ควรจะทำไحنิสิตฝึกสอนเสียหน้า¹

ขอคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย
ซึ่งได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในเทศกัไว้ 3 ประการคือ

¹ ออโต ไจ ชิปล้า "บทบาทของอาจารย์ในเทศกัจากวิทยาลัย" แปลและเรียบเรียงโดย สุพันธ์ โสภทิพัค โครงการปรับปรุงการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2521), หน้า 52-54.

พพงษ์ มุญจรัตกุล ได้ใช้วัสดุต้นเนื้อแก้วกับเทคนิคของอาจารย์นิเทศ⁴⁴ไว้คือ

1. บทบาทในด้านการเป็นนักประชาสัมพันธ์ของสถาบันผลิตครู และประสานโยงให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนฝึกสอนกับสถาบันฝึกหัดครู
2. บทบาทในความเป็นผู้นำเทศกงานทางวิชาการแก่นิสิตฝึกสอน
3. บทบาทในความเป็นผู้รวมท่างานและประสานงาน¹

สำหรับวิทยาลัยครูแต่ละแห่งนั้นได้กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศไว้ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดของการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายของโครงการฝึกสอนแต่ละวิทยาลัย แต่จากผลการสัมมนาเรื่องแนวใหม่ของการฝึกหัด²ได้กล่าวถึง บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูทางด้านการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจจุดหมายและหลักการของโครงการฝึกสอน
2. มีความสามารถนิเทศการสอนและเป็นผลการฝึกสอน
3. สาธิตและวิเคราะห์การสอนได้²

ในปีเดียวกัน จีน มุญจนาภาพ ได้วิจัยเรื่องบทบาทของอาจารย์นิเทศในวิทยาลัยครูภาคใต้ของประเทศไทย โดยสอบถามจากผู้บริหารวิทยาลัยครู 94 คน อาจารย์นิเทศ 60 คน และนักศึกษาฝึกสอน 192 คน ผลปรากฏดังนี้

¹พพงษ์ มุญจรัตกุล, ประสบการณ์วิชาชีพ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 109.

²กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาเรื่องแนวใหม่ของการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520), หน้า 31-32

1. ไม่ควรจำกัดอายุและระดับการศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ ยานการศึกษาควานใดก็ได้ แต่ควรผ่านการอบรมทางวิชาการนิเทศการฝึกสอน
2. อาจารย์นิเทศก์ ควรสอนในวิทยาลัยครูอย่างน้อย 3 ปี ก่อนออกทำการนิเทศ และควรมีประสบการณ์ในการสอนในโรงเรียนประถมศึกษามาก่อน
3. อาจารย์นิเทศก์จะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ และมีอารมณ์มั่นคง
4. อาจารย์นิเทศก์จะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการค้นหาวิธีการสอน
5. อาจารย์นิเทศก์ควรทำหน้าที่ตรวจตราและติดตามว่านักศึกษาหน้าหลักการ และทฤษฎีที่เรียนมาปฏิบัติเพียงใด
6. อาจารย์นิเทศก์ควรร่วมมือกันจัดทำคู่มือวิธีสอนให้แก่นักศึกษาฝึกสอน
7. อาจารย์นิเทศก์ควร เป็นผู้แจ้งความเคลื่อนไหว กิจกรรมภายในวิทยาลัยให้แก่ นักศึกษาฝึกสอนและชุมชน
8. อาจารย์นิเทศก์ควรร่วมมือปรึกษาหารือกับครูใหญ่และครูพี่เลี้ยงในการแก้ปัญหาของนักศึกษาฝึกสอน
9. อาจารย์นิเทศก์ควรดำเนินการให้มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์การสอนระหว่างหน่วยฝึกสอน
10. อาจารย์นิเทศก์ควรขอความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนในการให้ความปลอดภัยแก่นักศึกษาฝึกสอน
11. หน่วยงานฝึกสอนควรมีสภาพเป็นหน่วยงานอิสระ
12. ในการสรรหาอาจารย์นิเทศก์นั้นภาควิชาต่าง ๆ ควรคัดเลือกอาจารย์ส่งมาตามสัดส่วนที่ตกลงกัน
13. การประชุมปฏิบัติการ คานฝึกสอนระหว่างอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงนั้นว่ามีความสำคัญมาก
14. ควรจัดใหม่ศูนย์วัสดุการสอนขึ้นในวิทยาลัยครู
15. ควรจัดสัมมนาอาจารย์นิเทศก์เกี่ยวกับวิธีสอนและการนิเทศการสอนเป็นระยะสั้น ๆ ก่อนออกทำการนิเทศ
16. แผนกฝึกสอนควรกำหนดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติการของอาจารย์นิเทศก์เป็นระยะ ๆ
17. การจัดยานพาหนะให้เพียงพอและสะดวกแก่การนิเทศนั้นมีความสำคัญยิ่ง

18. การจ้กัให้นักศึกษาได้เรียนวิชาที่จำเป็นต่อการฝึกสอนก่อนออกฝึกสอนก็ถือว่ามีความสำคัญยิ่ง¹

นอกจากนี้ เคอมีท เอ คูก และคณะ (Kermit A. Cook and Others) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์พอสรุปได้ดังนี้

1. สังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนอย่างมีหลักการ
2. เตรียมการมอบหมายงานให้นักศึกษารับไปดำเนินการ
3. ค้นคิดและประดิษฐ์วัสดุอุปกรณ์การสอน
4. นิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอนให้มากพอสมควร
5. เข้าร่วมสัมมนาการฝึกสอนกับนักศึกษาฝึกสอนทุกครั้ง
6. ให้คำปรึกษาปัญหาการสอน การเตรียมบทเรียนแก่นักศึกษาฝึกสอนด้วย

ตนเอง

7. ให้ความร่วมมือกับ โรงเรียนฝึกสอนในด้านการพัฒนา
8. ฝึกการทำงานให้แก่ศึกษาฝึกสอนด้วยการร่วมทำงานกับนักศึกษาฝึกสอน

ด้วยตนเอง

9. หาทางให้นักศึกษาฝึกสอนได้ประเมินผลตนเอง
10. ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนในการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนพัฒนาการและความต้องการในด้านต่าง ๆ

11. ทหาวิธีการที่ดีในการประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษา
12. สาขิตการสอนให้นักศึกษาและครูที่เลี้ยงใ้คู้²

¹ชิน บุญญาภาพ, "บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคใต้ของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า ค-ง (บทคัดย่อ)

²Kermit A. Cook and Others, Student Teaching in the Secondary School (Iowa : W.M.C. Brown Co., 1954), pp. 4-8.

ส่วนการวิจัยของ ยูพิน ศิริพละ ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางด้านการนิเทศ การสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพฯ ปรากฏผลว่า ประชากรในการวิจัย ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายและหลักการ ของการฝึกสอนกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง การติดต่อประสานงานกับโรงเรียนฝึกสอน การสาธิตการสอน ตลอดจนการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการนิเทศการสอนของตน ใน สภาพการปฏิบัติจริงพบว่า มีการปฏิบัติมาก นอกจากการสาธิตการสอน และการ ประเมินผลการนิเทศการสอนเท่านั้นที่มีการปฏิบัติน้อย¹ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิศนี ศีลตระกูล ซึ่งศึกษาในเรื่องเดียวกันกับอาจารย์วิทยาลัยครูในภาคกลาง และ ผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาททางด้านการนิเทศการสอนพบว่า

ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลางส่วนใหญ่เห็นว่า การประชุมปรึกษา เพื่อทำความเข้าใจจุดมุ่งหมาย และหลักการของการฝึกสอนกับอาจารย์ที่เกี่ยวข้อง การติดต่อประสานงานกับโรงเรียนฝึกสอน การสาธิตการสอน การทำการนิเทศ นักศึกษาฝึกสอน และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการนิเทศการสอนของตนนั้น มีความสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่า ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูใน ภาคกลางปฏิบัติงานในบทบาทดังกล่าวน้อย²

¹ยูพิน ศิริพละ, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูใน กรุงเทพฯมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 166-167.

²วิศนี ศีลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ในภาคกลาง" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 143-144.

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในต่างประเทศ ปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2516 แอนโทนี จอห์น ไฮเทรค (Anthony John Hytruck) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถาม ตามครูที่เลี้ยง ในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประชากรส่วนใหญ่ เห็นว่าอาจารย์นิเทศก์ควรทำหน้าที่ด้านบริหาร การฝึกสอน การประสานงาน บทบาทที่ครูที่เลี้ยงเห็นด้วยมากคือการพบปะกับนักศึกษาฝึกสอน และครูที่เลี้ยงเป็นประจำ
2. อาจารย์นิเทศก์ควรให้ความช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนได้ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาและในค่านิยมวิธีสอน
3. อาจารย์นิเทศก์ควรให้ความยุติธรรมในการประเมินผลการฝึกสอน โดยให้ครูที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนมีส่วนร่วมด้วย
4. ครูที่เลี้ยงมีความเห็นไม่ลงรอยกันในค่านิยมที่ควรให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนได้ทำการประเมินผลนักศึกษา
5. อาจารย์นิเทศก์ควรได้รับการฝึกอบรมมาทางด้านการนิเทศการศึกษา เป็นพิเศษ
6. อาจารย์นิเทศก์ควรไปเยี่ยมนักศึกษาฝึกสอนทุก ๆ 2 สัปดาห์ และควรแจ้งให้ครูที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนทราบล่วงหน้าด้วย¹

¹ Anthony John Hytreck, "The Role of the College/University Consultant as Percieved by Cooperating Teacher" Dissertation Abstracts 34 (November 1973) : 2439-A.

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว พอดีสรุปบทบาททางด้านการนิเทศการสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครูได้ดังนี้ ประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและหลักการของการฝึกสอน วางแผนและวางโครงการนิเทศการสอน แนะนำการทำโครงการสอนและบันทึกการสอนแก่นักศึกษา ให้คำปรึกษาปัญหาการสอน การเตรียมบทเรียนแก่นักศึกษา สาธิตการสอน เยี่ยมและสังเกตการสอนของนักศึกษา ประชุมปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง เยี่ยมชั้นและสังเกตการสอนของอาจารย์ด้วยกัน แนะนำนักศึกษาและอาจารย์ให้ทราบแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่ชอบกพร่องและแนะนำวิธีปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้แก่ นักศึกษาฝึกสอน และร่วมสัมมนาแก่นักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการฝึกสอน

อย่างไรก็ตามการดำเนินบทบาททางด้านการนิเทศการสอนนั้นย่อมมีปัญหาและอุปสรรคบ้างดังที่ สวัสดิ์ ทรัพย์จำนงค์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความคิดของอาจารย์นิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ" ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาของอาจารย์นิเทศก์พอสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการประชุมนิเทศเกี่ยวกับการเป็นอาจารย์นิเทศก์มาก่อน
2. อาจารย์นิเทศก์มีงานที่ต้องรับผิดชอบมากเกินไป ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ มีแต่ปริมาณ ขาดคุณภาพ
3. อาจารย์นิเทศก์มีนักศึกษาที่ต้องดูแลมากเกินไป
4. การเดินทางไปนิเทศการสอนไม่ได้รับความสะดวกเนื่องจากมียานพาหนะน้อยไม่เพียงพอกับอาจารย์นิเทศก์

5. ขวัญในการทำงานของอาจารย์ในเทศก่ไม่ดี ชาติความกระตือรือร้นในการนิเทศ ไม่ค่อยออกนิเทศการสอน และขอลาออกจากกาเป็นอาจารย์ในเทศก่¹

และในปี พ.ศ. 2520 วิตนี คือตระกูล ได้ศึกษามพบาตและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง และผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคทางคานการนิเทศการสอนคือ ไม่สะดวกในการเดินทางไปนิเทศ และมีนักศึกษาที่ต้องนิเทศมากเกินไป ทำให้การให้คำปรึกษาเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง และขาดประสิทธิภาพ²

บพบาตทางคานการคนควาวิจัย

นอกจากมพบาตและความรับผิดชอบทางคานอื่น ๆ แล้ว การศึกษาคนควาทดลองและวิจัยการศึกษา เพื่อแสวงหาความรูใหม่ ก็เป็นหน้าที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่งของอาจารย์ในวิทยาลัยครู และอาจารย์วิทยาลัยครูทุกคนควรมีอุดมการณ์ว่า การศึกษาคนควาและการวิจัยเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาการศึกษา คังที่ ภิญโญ สาทร กล่าววว่า

การวิจัยช่วยให้การสอนในหองเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นิสิตนักศึกษาพออยไกรับความรูผลงานใหม่ ๆ และแนวคิดุใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพราะอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่วิจัย อาจารย์ที่สอนโดยไมไคคนควาวิจัยยอมมีคาเทากับบอภวิชา

¹สวัสดิ์ ทรัพย์จางค์, "การศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ในเทศก่เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ" เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 160 หน่วยศึกษานิเทศก่, (กรมการฝึกหัดครู : โรงพิมพ์คุรุสภา 2518), หน้า 96-101.

²วิตนี คือตระกูล, "บพบาตและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 144.

ซึ่งนำมาจากความรู้อื่น ๆ ที่ผู้อื่นค้นคว้ามาแล้วให้นิสิตนักศึกษาตั้งเท่านั้น¹ ดังนั้น การค้นคว้าวิจัยเพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้นิสิตนักศึกษาได้ทราบจึงมีความสำคัญ ยิ่งครั้งที่ กุสุมา สนิทวงศ์ และ พานี เชี่ยววานิช กล่าวว่าการวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้การสอนมีความหมายเป็นที่เข้าใจของนิสิตนักศึกษา การขาดการค้นคว้าอาจมีผลทำให้เกิดความล้าสมัยทางวิชาการและขาดประสบการณ์จากของจริงที่จะนำมาอ้างประกอบการสอน²

ส่วน อุกุม วโรตติกชิตต์ ได้กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญของการวิจัยไว้ดังนี้

1. การวิจัยทำให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ สรรพวิชายังมีมากมายที่เรา ยังไม่พบ การวิจัยจะเป็นสิ่งที่ทำให้เราค้นพบและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์
2. ในแง่ของสังคมและการปกครอง ปัญหาที่เป็นอยู่คือ สังคมและการปกครอง อยากรู้จริงจะอยู่สุขสบาย การวิจัยก็จะช่วยแก้ปัญหาและนำไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าว
3. ในแง่เศรษฐกิจ การวิจัยจะช่วยให้เกิดการค้ายาที่ทำให้เจริญก้าวหน้า ทางด้านเศรษฐกิจ
4. สำหรับนักบริหารทุกระดับ การวิจัยจะช่วยให้ทราบปัญหาและทางแก้ปัญหา ที่เหมาะสม

¹ ภิญโญ สาร, "แนวคิดสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 5(มีนาคม 2514) : 19.

² กุสุมา สนิทวงศ์ และ พานี เชี่ยววานิช, "กิจกรรมด้านการค้นคว้าและเผยแพร่วิชาการในมหาวิทยาลัย;" ใน ปัญหาและบทบาทมหาวิทยาลัยในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร, 2507), หน้า 115-117.

5. การวิจัยมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ไม่ตรงตามวิถีการวิทยาศาสตร์¹

ทางด้านการวิจัยนี้ กรมการฝึกหัดครูได้เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนเป็นอย่างมาก จึงได้จัดให้มีการสัมมนา เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยจากวิทยาลัยครูแต่ละแห่งได้รวมมือในการดำเนินการวิจัย และจากรายงานการสัมมนา เรื่องการฝึกหัดครูในประเทศไทย ซึ่งจัดให้มีขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม 2515 ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการนิพนธ์ทางด้านการวิจัยได้ดังนี้

1. ควรมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยให้แพร่หลายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะควรมีการทำบทความ สรุปลงสาระสำคัญของงานวิจัยให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้ทราบ
2. ควรมีคณะกรรมการประสานงานวิจัยของหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ขึ้นในกระทรวงและระหว่างกระทรวงทั้งของรัฐบาลและของเอกชน
3. ควรศึกษาหาช่องทางที่จะสร้างกลไกเชื่อมระหว่างผู้ที่ทำการวิจัยและผู้ใช้ผลของการวิจัย
4. ควรสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อการวิจัยให้แก่นักศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี โดยอาจเริ่มสนใจในความสำคัญของการวิจัย และรู้จักทำการวิจัยในระดับต่าง ๆ เพื่อจะให้นำผลงานวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
5. สถาบันฝึกหัดครูในส่วนภูมิภาค ควรจะทำการวิจัยเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในส่วนที่สัมพันธ์กับความเป็นจริง ในสภาพท้องถิ่นของตน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น
6. หน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ ควรให้ความร่วมมือในการป้อนหัวข้อวิจัยแก่นิสิตปริญญาโท
7. เพื่อให้บทบาทการวิจัยบังเกิดผลอย่างจริงจัง จึงควรนำผลการวิจัยนั้นไปลงปฏิบัติด้วย

¹ดูม. วโรตติกชคิตต์, "อาจารย์กับการวิจัย," วารสารรามคำแหง

8. การวิจัยในเรื่องการเรียนการสอนควรได้ทำอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้
ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาของไทยโดยเฉพาะ
9. ควรหาวิธีการที่จะสนับสนุนให้กำลังใจและแรงจูงใจแก่ผู้วิจัยมากขึ้น¹

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการสัมมนาเรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู
ขึ้นในเดือนเมษายน ณ จังหวัดชลบุรี ในหัวข้อเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของ
อาจารย์ในวิทยาลัยครู ได้สรุปถึงบทบาทและความรับผิดชอบทางการวิจัยของ
อาจารย์วิทยาลัยครูประกอบด้วย

1. ค้นคว้าและผลิตเอกสารทางวิชาการ ตลอดจนสื่อการเรียน
2. ทำการวิจัยหรือมีส่วนร่วมในการวิจัย
3. นำผลงานวิจัยต่าง ๆ มาใช้²

เนื่องจากการค้นคว้าวิจัยเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของวิทยาลัยครู ดังได้
กล่าวแล้ว ดังนั้นนโยบายและแนวการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2524) จึงได้กำหนดนโยบายเฉพาะภารกิจในส่วนที่
เกี่ยวกับการวิจัยไว้ว่า

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาเรื่อง การ
ฝึกหัดครูในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
2515), หน้า 36-37

²กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงาน
การสัมมนาเรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครูและ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520), หน้า 32-34.

1. หน่วยงานของกรมการฝึกหัดครูในส่วนกลางเช่น กองแผนงานและหน่วยศึกษานิเทศก์ ควรจะเป็นผู้รับผิดชอบในการวิจัยเฉพาะเรื่อง ที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการปรับปรุงส่วนรวมของกรม ตลอดจนเป็นผู้ประสานงานกับวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. กรมการฝึกหัดครูจะส่งเสริมและสนับสนุนให้วิทยาลัยครูและอาจารย์ในวิทยาลัยครูแต่ละแห่งได้ศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเรื่องที่ตนสนใจและเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการของฝึกหัดครู และสังคมทั่วไป¹

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับเดียวกันนี้ ยังได้ระบุเกี่ยวกับการเขียนตำราและรวบรวมความรู้ไว้ว่า

การเขียนตำราและรวบรวมความรู้ ความคิดในวิทยาการใหม่ ๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการผลิตครู และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาจารย์วิทยาลัยครูจึงควรได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษให้สร้างผลงานทางวิชาการในรูปของการเขียนตำรา ในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความสนใจ หรือวิชาที่กำลังสอนอยู่ แล้วพิมพ์เผยแพร่ ถ้าไม่ประสงค์จะพิมพ์เอง กรมการฝึกหัดครูจะพิมพ์เผยแพร่ให้ และถือว่าเป็นผลงานในรอบปีของอาจารย์คนนั้น²

¹ กรมการฝึกหัดครู, นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะเวลาที่ 4 (2520-2524) (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, 2520), หน้า 15.

² เรื่องเดียวกัน

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางด้านการวิจัยนั้นปรากฏว่า สุชีระ ทานตวนิช ได้ศึกษาบทบาททางวิชาการของอาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ปีการศึกษา 2517 พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการวิจัยในรอบปีที่ศึกษา กล่าวคือ มีอาจารย์ร้อยละ 12.82 เท่านั้นที่ทำการวิจัย สำหรับแรงจูงใจที่ทำให้ อาจารย์ทำการวิจัยคือ มีใจรัก ชอบมาก ต้องการขยายแวดวงวิชาการในสาขา ของงาน และต้องการปรับปรุงงานสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ¹ และในปี พ.ศ. 2519 สมชาย วงศ์เกษม ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาททางการสอน การวิจัยและการบริการ สังคม ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยพบว่า โดยปกติ แล้ว อาจารย์คนหนึ่งใช้เวลาหาความรู้ใหม่เขียนตำราและ/หรือเอกสารประกอบการ เรียน และทำการวิจัย 5, 5 และ 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์² ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ เอนก ศิลปนิลมาลัย ที่พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูส่วนน้อยคือ ร้อยละ 13.11 ที่ทำวิจัย และอาจารย์ที่ทำวิจัยนี้ใช้เวลาในการวิจัยโดยเฉลี่ย 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ต่อภาค³

¹สุชีระ ทานตวนิช, "บทบาททางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ปีการศึกษา 2517," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 81.

²สมชาย วงศ์เกษม, "บทบาททางด้านการสอน การวิจัยและการบริการ สังคมในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), บทคัดย่อ.

³เอนก ศิลปนิลมาลัย, "การสร้างเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ ในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 112.

ส่วนการวิจัยของ ยุพิน ศิริพละ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาททางด้านการวิจัยพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่าการแต่งตำราและผลิตเอกสารทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยของวิทยาลัยและสถาบันอื่น ๆ การทำการวิจัยด้วยตนเอง การนำผลการวิจัยต่าง ๆ มาใช้ และการผลิตเครื่องมือหรืออุปกรณ์การสอนแบบใหม่ ๆ ล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น แต่ในการปฏิบัติจริง ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติน้อยทุกด้าน¹ และจากการวิจัยของ วิศนี ศีลตระกูล ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาททางด้านการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลางเห็นว่าการแต่งตำราและผลิตเอกสารทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยของวิทยาลัยและสถาบันอื่น ๆ การทำการวิจัยด้วยตนเอง การนำผลการวิจัยต่าง ๆ มาใช้ และการผลิตเครื่องมือหรืออุปกรณ์การสอนแบบใหม่ ๆ อยู่ในเกณฑ์ที่มีความสำคัญ ในด้านการปฏิบัติผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลางปฏิบัติงานเกี่ยวกับบทบาททางค่านางานวิจัยอยู่ในเกณฑ์น้อย²

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินบทบาททางด้านการวิจัยนั้น ปรากฏว่าจากรายงานการสัมมนาเรื่องการฝึกหัดครูในประเทศไทย ใค้ชี้ให้เห็นปัญหาดังนี้

¹ยุพิน ศิริพละ, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 162.

²วิศนี ศีลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 193.

1. ผลงานวิจัยที่ทำมาแล้วยังไม่เป็นที่แพร่หลาย และไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์เท่าที่ควร เพราะขาดความเข้าใจในเรื่องความสำคัญของบทบาทของการวิจัย
2. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งภายในกระทรวงศึกษาธิการและนอกกระทรวง
3. ขาดการวิจัยที่จะช่วยงานในด้านการบริหาร และการเรียนการสอนในระดับฝึกหัดครู
4. ขาดผู้วิจัยที่มีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง
5. ในหมู่ผู้วิจัยที่มีอยู่ก็ขาดสิ่งสนับสนุนทั้งในด้านความเข้าใจและกำลังใจที่ให้องค์งานวิจัยที่กำลังปฏิบัติอยู่ และที่จะต้องดำเนินการต่อไป¹

นอกจากนี้ พัทธน์ น้อยแสงศรี ได้รวบรวมปัญหาและอุปสรรคของงานวิจัยในปัจจุบันไว้ดังนี้

1. ลักษณะงานวิจัยในปัจจุบันได้สร้างทัศนคติให้แก่คณาจารย์และนักศึกษาคอลเลจจนบุคลากรภายนอกให้เห็นว่า งานวิจัยเป็นของสูง ของขลังที่คนทั่วไปไม่อาจเข้าถึง
2. ผู้ที่สามารถทำการวิจัยได้ ต้องทำหน้าที่หลายอย่างรวมทั้งเป็นผู้บริหาร ทำให้ขาดนักวิจัยที่มีประสบการณ์ที่ช่วยประสานงาน และช่วยสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ขึ้นมา
3. สังคมไทยยังไม่เห็นคุณค่าที่แท้จริงของการวิจัย มักแสวงหาค่าตอบแทนทางวัตถุสำคัญกว่าผลงานที่ดีเด่นเพื่อส่วนรวม

๑ ภาคการศึกษานานาชาติ กรุงเทพมหานคร
 ๒ ภาควิชาการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาเรื่อง การฝึกหัดครูในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2515) หน้า 36.

4. ขาดการสนับสนุนเรื่องการเงิน¹.

ปัญหาดังกล่าวแล้วสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ สุธีระ ทานตวนิช ซึ่งได้ศึกษาถึงบทบาททางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถทำงานด้านวิจัยได้นั้น พบว่า อาจารย์ส่วนมากเห็นว่าอุปสรรคที่มีความสำคัญปานกลางถึงมากที่สุด คือ ขาดการสนับสนุนด้านการเงิน และอุปกรณ์ ขาดความสะดวกและขาดความร่วมมือ มีชั่วโมงสอนมากอยู่แล้ว ไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยด้วยตนเอง ขาดผู้นำในการวิจัย ขาดความรู้ และทักษะในการวิจัย มีอาจารย์ส่วนน้อยที่เห็นว่า อุปสรรคต่อไปที่มีความสำคัญปานกลางถึงมากที่สุด คือ ไม่มีเวลาวิจัย เพราะต้องสอนหารายได้ทางอื่น เช่น สอนนิสิตภาคสมทบ ไม่เป็นความดีความชอบในการปฏิบัติราชการ ขาดแรงจูงใจที่เป็นเงิน ขาดแรงจูงใจที่เป็นเกียรติยศ และหวาดระแวงภัยซึ่งเนื่องมาจากผลของการวิจัยนั้น² และสอดคล้องกับการวิจัยของ สมชาย วงศ์เกษม ที่ศึกษาถึงบทบาททางการสอน การวิจัยและบริการสังคมในวิทยาลัยครู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบเกี่ยวกับปัญหาทางด้านกรดำเนินการบทบาททางด้านกรวิจัยดังนี้ อาจารย์มีปัญหาทางด้านกรวิจัยอยู่ในระดับสูง

¹ พัทธน์ น้อยแสงศรี, "การปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยในมหาวิทยาลัย".

วารสารรวมคำแหง 4 (ตุลาคม 2520) : 181 - 183.

² สุธีระ ทานตวนิช, "บทบาททางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ปีการศึกษา 2512," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519) หน้า 81.

คือมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ไม่มีทุนที่จะทำการวิจัย และวิจัยแล้วไม่นำผลการวิจัยมาใช้ จึงทำให้การวิจัยในวิทยาลัยครูอยู่ในระดับน้อยมาก¹

และในปี พ.ศ. 2520 ยุพิน ศิริพละ ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการวิจัยนั้น ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า การมีงานในความรับผิดชอบมากเกินไป และการไม่มีทุนหรืองบประมาณที่จะทำการวิจัยเป็นปัญหาและอุปสรรคมาก ส่วนการขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำการวิจัย และการที่ผลการวิจัยไม่ได้ถูกนำไปเผยแพร่และนำไปใช้เป็นปัญหาและอุปสรรคน้อย²

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่าบทบาทด้านการค้นคว้าวิจัยเป็นบทบาทที่สำคัญบทบาทหนึ่งของอาจารย์ในวิทยาลัยครูทุกคนที่จะต้องดำเนินการเพื่อที่จะเป็นหนทางให้ช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

บทบาทด้านการ เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ

การศึกษาเล่าเรียนทุกระดับทุกแขนงวิชา ถ้าจะให้บังเกิดผลดีแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีความมานะ อุตุน ขยัน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาผู้เรียน

¹สมชาย วงศ์เกษม, "บทบาททางการสอน การวิจัยและการบริการสังคมในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 117.

²ยุพิน ศิริพละ, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 162.

จะต้องทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังความคิดเป็นอย่างมากเพื่อที่จะให้ประสม
ผลสำเร็จในการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังความคิด และ
กำลังใจอย่างเต็มที่แล้วก็ตามมิใช่ว่าจะประสบผลสำเร็จทุกคนไปไม่ เพราะการศึกษาของ
ผู้เรียนแต่ละคนมีอุปสรรคและปัญหาที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะทำให้หมดกำลังใจทอดยถ
การศึกษาเล่าเรียน ดังนั้นการให้บริการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง
เพราะจะช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนได้เข้าใจตนเอง และรู้แนวทางในการแก้ไขปัญหาและ
อุปสรรคในการศึกษาเล่าเรียน ดังที่ เรมอนด์ เอ็น แอทซ์ และ อัมพา ไชติกเสถียร
กล่าวว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการให้คำปรึกษาคือการช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนให้มี
ความเข้าใจในตนเอง และจากความเข้าใจนี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้จักตนเอง ซึ่ง
เกี่ยวพันไปถึงความรู้สึกและการยอมรับภาระนิคชอบที่เขามีต่อสังคม¹ กรมการฝึกหัดครู
เองก็ได้เห็นความสำคัญของการให้บริการคำปรึกษาแก่นักศึกษาในวิทยาลัยครู จึงได้จัด
สัมมนาหัวหน้าฝ่ายแนะแนวของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ จากผลการสัมมนาสรุปแนวทาง
ในการปฏิบัติสำหรับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาได้ดังนี้

1. เป็นผู้รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักศึกษาในความรับผิดชอบและ
ร่วมมือกับฝ่ายแนะแนวในการทำระเบียบนิคชอบ
2. ให้คำแนะนำและอบรมความประพฤติ มารยาท และวัฒนธรรมอันดีงาม
3. เป็นที่ปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ ที่นักศึกษาประสบ เช่น ปัญหาส่วนตัว
สุขภาพ สังคม และการเรียน
4. ติดตามผลการเรียน และรายงานผลการเรียนให้นักศึกษาและผู้บริหาร
นักศึกษาทราบ

¹ เรมอนด์ เอ็น แอทซ์ และ อัมพา ไชติกเสถียร, การให้คำปรึกษาทาง
อาชีพในระดับมัธยมศึกษา ฉบับที่ 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2509),
หน้า 38.

5. ตรวจสอบและอนุญาตการลงทะเบียนวิชาเรียนของนักศึกษาแต่ละภาค
6. ติดตามการปฏิบัติตามระเบียบการปกครอง เช่น การลา การขาดเรียน ความประพฤติเพื่อร่วมกับฝ่ายปกครองในการแก้ปัญหาค้างกล่าว
7. ประสานงานกับฝ่ายแนะแนวในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียน
8. เป็นสื่อกลางระหว่างวิทยาลัยและนักศึกษาในการแจ้งข่าวสารที่นักศึกษาควรทราบ¹

การที่กรมการฝึกหัดครู เห็นความสำคัญของการมีอาจารย์ที่ปรึกษานั้นเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับความคิดของ อมร รักษาสัตย์ ที่ว่า

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะให้ได้ผลดีนั้นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และศิษย์ด้วย จึงนิยมจัดให้มีระบบแนะนำนักศึกษา โดยมอบหมายให้นักศึกษาแต่ละคนมีอาจารย์ที่จะคอยแนะนำการศึกษาให้ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ทางฝ่ายอาจารย์ที่ปรึกษา ก็ถือเป็นภาระรับผิดชอบความหน้าที่²

¹กรมการฝึกหัดครู, ผลการสัมมนาหัวหน้าฝ่ายแนะแนวของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู), หน้า 2 (อัครสำเน้า).

²อมร รักษาสัตย์, "แนวการวัดการปฏิบัติงานประจำปีของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา" บรรณสาร ส.บ.พ. 1(สิงหาคม 2512) : 5.

เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการนั้น
ได้มีผู้รู้ได้เสนอความคิดไว้มากมายดังนี้

อี จี วิลเลียมสัน (E.G. Williamson) กล่าวว่า อาจารย์ผู้ทำ
หน้าที่ให้คำปรึกษาทางวิชาการจะต้องช่วยเหลือแนะนำนักศึกษาในการเลือกวิชาเรียน
ให้ครบตามหลักสูตร นอกจากนี้ยังจะต้องสามารถนำข้อมูลอื่น ๆ มาประกอบการให้คำ
ปรึกษาทางวิชาการแก่นักศึกษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละคนด้วย¹
ส่วน เคธ เฮฟเนอร์ มุลเลอร์ (Kate Havner, Mueller)
มีความเห็นว่า ผู้ให้คำปรึกษาทางวิชาการมีหน้าที่ช่วยเหลือนักศึกษาในการวางแผน
การเรียน เพราะเป็นผู้มีความรู้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษา และมีความสามารถที่
จะช่วยเหลือแนะนำนักศึกษาในการวางแผนการเรียนให้บรรลุเป้าหมาย² ซึ่งความคิด
ดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของ เฟรด บี เครทเชล (Fred B. Dressel)
ที่กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ดังนี้

¹E.G. Williamson, Student Personnel Services in Colleges and Universities (New York : McGraw-Hill Co., 1961) p. 29

²Kate Havner Mueller, Student Personnel Work in Higher Education. 4(Massachusetts : Cambridge, 1961) pp. 210-211.

1. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องสนใจตัวนักศึกษาในความดูแลเป็นอย่างมาก
2. อาจารย์ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่สามารถแนะนำการเลือกวิชาเรียนของนักศึกษาได้
3. อาจารย์ต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะช่วยนักศึกษาในสิ่งที่เขาต้องการ
4. สามารถให้คำปรึกษาทางวิชาการได้เป็นอย่างดี
5. อาจารย์ควรได้ศึกษาโปรแกรมการเรียนของนักศึกษาในความดูแล เพราะนักศึกษาย่อมต้องการคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการเรียนของเขา¹

ส่วน สุจริต เพ็ชรชอบ ได้ให้ความคิดเห็นว่า การที่จะทำหน้าที่ครูที่ปรึกษาให้ได้ผลดีนั้นควรปฏิบัติตนดังนี้

พยายามศึกษาและเข้าใจนักเรียนที่ตนให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี ศึกษาและพยายามทำความเข้าใจหลักสูตรใหญ่ของแต่ถึงจุดมุ่งหมาย วิชาบังคับ วิชาเลือก พยายามติดตามความคืบหน้าและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งหลักสูตร การลงทะเบียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทะเบียนและชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจ ทำความเข้าใจกับนักเรียนให้นักเรียนเข้าใจในบทบาทและความรับผิดชอบของตนเอง ประชุมนักเรียนที่อยู่ในความดูแลเป็นประจำ เพื่อทราบปัญหาและช่วยเหลือให้คำปรึกษาทั้งด้านวิชาการ สุขภาพอนามัย ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาส่วนตัว เมื่อนักเรียนขอคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือใด ๆ ควรช่วยทันที²

¹ Fred B. Dressel, "The Faculty Advisor" Improving College and University Teaching, 22 (Winter, 1974) : 57.

² สุจริต เพ็ชรชอบ, "ที่ปรึกษาชี้ของทางสว่างไสว," ประมวลบทความประกอบการเรียนวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 72-75.

จากรายงานการสัมมนาเรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู ซึ่งกรมการฝึกหัดครู และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการจัดให้มีขึ้น สรุปผลการสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูที่เกี่ยวกับการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการไว้ดังนี้

1. เข้าใจหลักสูตรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนิสิตนักศึกษา
2. ควบคุม โปรแกรมการเรียนของนิสิตนักศึกษาในความรับผิดชอบ
3. มีความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษา
4. รวบรวมข้อมูลและประเมินผลความก้าวหน้าของนิสิตนักศึกษา
5. ติดตามผู้ปกครองของนิสิตนักศึกษาในกรณีที่มีความจำเป็น¹

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการนั้น ปรากฏว่า ผอ.พรหม บัณฑิตานนท์ ได้ศึกษาความต้องการความช่วยเหลือของนักศึกษาวิทยาลัยครูมหาสารคามที่หวังจะได้รับจากบริการแนะแนวของวิทยาลัย พบว่า ผู้ให้คำปรึกษานักศึกษามากเรียงตามลำดับดังนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการและโฮมรูม อาจารย์ผู้ปกครอง อาจารย์ประจำวิชา อาจารย์ประจำหอพัก คนอื่น ๆ และอาจารย์แนะแนวประจำวิทยาลัย นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะว่าควรมีการอบรมครูประจำการ เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาและโฮมรูมมีความรู้ และทักษะในการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล²

¹กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาเรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู, (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520), หน้า 29.

²ผอ.พรหม บัณฑิตานนท์, "ความต้องการความช่วยเหลือของนักศึกษาวิทยาลัยครูมหาสารคาม ปี 2510 ที่หวังจะได้รับการบริการแนะแนวของวิทยาลัย 2511" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2511), หน้า 92.

ในปี พ.ศ. 2519 ภักตรา จันทรปัญญาศิลป์ ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนิสิต และอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการเกี่ยวกับหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยศึกษาจากนิสิตปีที่ 2 และปีที่ 4 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2518 จำนวน 924 คน และอาจารย์ทางวิชาการของนิสิตชั้นปีที่ 2 และปีที่ 4 จำนวน 48 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์ที่ปรึกษาคำนวณวิชาการควรมีความรู้ในเรื่องหลักสูตรและรายวิชาที่เปิดสอนในแต่ละเทอมที่นิสิตต้องเรียนหรือควร จะเรียน เพื่อนิสิตจะได้เรียนสำเร็จตามกำหนดเวลา¹

ปี พ.ศ. 2520 ละออ ชูติกร ได้ศึกษาบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า งานที่อาจารย์ที่ปรึกษาควรปฏิบัติมากกว่างานอื่น ๆ คือ การให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษาในเรื่องหลักสูตรและแผนการเรียน การเลือกวิชาและการลงทะเบียนเรียน วิธีการเรียน การแก้ปัญหาทางการเรียน การเปลี่ยน ถอน เพิ่มวิชาเรียน หรือการลาพักการเรียน และการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้นักศึกษาที่เรียนอ่อนให้ปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น²

¹ภักตรา จันทรปัญญาศิลป์, "ความคิดเห็นของนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการเกี่ยวกับหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 42.

²ละออ ชูติกร, "บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 9.

ในปีเดียวกัน ยูพิน ศิริพละ ได้ศึกษามบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ทางด้านการศึกษาเป็นที่ยอมรับจากทางวิชาการนั้น ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษาเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง และในสภาพการปฏิบัติจริงก็ได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนการศึกษาลักษณะที่เกี่ยวกับการเรียนของนักศึกษา การควบคุมโปรแกรมการเรียนของนักศึกษา การให้คำแนะนำทั้งในเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว และการติดต่อกับผู้ปกครองของนักศึกษาในกรณีที่เหมาะสม ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่ามีความสำคัญรองลงมา และในสภาพการปฏิบัติจริงพบว่าได้มีการปฏิบัติมากในบทบาทดังกล่าวเช่นกัน ยกเว้นการติดต่อกับผู้ปกครองของนักศึกษาเท่านั้นที่มีการปฏิบัติน้อย¹ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ วิศนี ศิลตระกูล ซึ่งศึกษาในเรื่องเดียวกันแต่ศึกษากับประชากรที่เป็นอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง และพบว่า เกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบด้านการศึกษาเป็นอาจารย์ที่ศึกษานั้น ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลางเห็นว่า การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษามีความสำคัญยิ่ง ส่วนการศึกษาลักษณะที่เกี่ยวกับการเรียนของนักศึกษา การควบคุมโปรแกรมการเรียนของนักศึกษา การให้คำแนะนำและปรึกษาทั้งเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว การติดต่อกับผู้ปกครองของนักศึกษาในกรณีที่เหมาะสมมีความสำคัญรองลงมา แต่ในสภาพความเป็นจริงปรากฏว่า ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลางปฏิบัติบทบาทดังกล่าวน้อย²

¹ยูพิน ศิริพละ, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 167-168.

²วิศนี ศิลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 145.

ส่วนการวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในด้านการเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการนั้น อาร์ จี กิลมอร์ (R.G. Gilmore) ได้ศึกษาทัศนคติของนักการศึกษาผู้ทำงานด้านการให้คำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษา ครู และผู้บริหารที่มีต่อหน้าที่จำเป็นของผู้ให้คำปรึกษาในวิทยาลัยชุมชนรัฐแคลิฟอร์เนีย ผลการศึกษาพบว่าทั้งนักการศึกษาผู้ทำงานด้านการให้คำปรึกษา ควรจะทำหน้าที่ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนในด้านการศึกษา การเลือกอาชีพ ปัญหาส่วนตัวและสังคม¹

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบทบาทด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการของอาจารย์ในวิทยาลัยครูมีขอบเขตรวมถึง การศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักศึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษาในเรื่องหลักสูตรและแผนการเรียน ตรวจและอนุญาตการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับตัวนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ติดตามผลการเรียนและแจ้งผลการเรียนให้นักศึกษาและผู้ปกครองทราบ รวมทั้งติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมทางวิชาการ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการนั้น จากผลการวิจัยของ นารี แซลี ปรากฏว่า ปัญหาที่มีความถี่สูงสุดคือผู้ให้คำปรึกษาไม่สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องบางเรื่องได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องการลงทะเบียน

¹

R.G. Gilmore, "Essential Function of the Community College Counselors as Weived by Selected Counselor Educators, Connselors, Teachers and Administrators in California," Dissertation Abstracts. 35(January 1975) : 4156-A.

และการเลือกวิชาเรียน¹ และจากการสำรวจปัญหาของอาจารย์ที่ปรึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏผลพอสรุปย่อได้ดังนี้

1. เวลาที่นิสิตว่างตรงกันเพื่อพบอาจารย์ที่ปรึกษาหาได้ยาก ทำให้ต้องแบ่งการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองเวลา
2. นิสิตมักเชื่อคำแนะนำของนิสิตรุ่นพี่ในการเลือกวิชาเรียนมากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งทำให้เกิดการผิดพลาดบ่อย ๆ
3. นิสิตไม่มาพบอาจารย์ที่ปรึกษาตามเวลานัด หรือมาโดยไม่ได้นัดล่วงหน้า
4. นิสิตจะพบอาจารย์ที่ปรึกษาในระยะสุดท้ายของปัญหาที่ควร จะได้รับการแก้ไขแล้ว
5. นิสิตไม่เข้าใจระเบียบการเรียน และระเบียบของคณะ
6. บางครั้งนิสิตมีปัญหาแต่ไม่ได้มาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา
7. นิสิตมีปัญหาเรื่องเงิน แต่เนื่องจากทุนการศึกษาของคณะมีน้อย อาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องออกเงินสำรองให้ก่อน ซึ่งบางครั้งไม่ได้รับคืน²

¹นารี แซ่ลี้, "ปัญหาในการให้และการรับบริการให้คำปรึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิททยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 53.

²อุมา สุขคนขมาน, สุนน อมรวิวัฒน์ และ วัชรีย์ ทรัพย์มี, คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษานิสิตระดับปริญญาตรี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2519), หน้า 15-16.

ในปี พ.ศ. 2520 วิศนี ศีลตระกูล ได้วิจัยเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของบทบาทด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการนั้น ปรากฏว่า การมีจำนวนนักศึกษาในความดูแลมากเกินไป การไม่มีการจัดชั่วโมงสำหรับ ให้คำปรึกษาโดยเฉพาะ การที่นักศึกษาขาดความสนใจที่จะพบอาจารย์ที่ปรึกษาและการไม่ได้สอนนักศึกษาในความดูแลอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาน้อย¹

จากที่กล่าวมานั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการมีบทบาทสำคัญต่อการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในวิทยาลัยครูเป็นอย่างยิ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการจึงควร เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษาทางวิชาการ เพื่อที่จะช่วยแก้ไข้ปัญหาทั้งทางการ เรียน และปัญหาส่วนตัวของผู้เรียน ให้เขาสามารถพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้

บทบาทด้านการเป็นที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดการ เรียนการสอนในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะฝึกฝนให้นักเรียน นักศึกษามีประสบการณ์ ความรู้ที่จะออกไปดำเนินภาระกิจต่าง ๆ เมื่อออกจากสถาบันการศึกษา ดังนั้น กิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงมีความจำเป็นที่จะช่วยพัฒนาจิตใจ อารมณ์ สังคม และร่างกายของผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์เพียงพอ

¹วิศนี ศีลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 139.

ทั้งยังทำให้ครูอาจารย์ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับนักศึกษา ทำให้เกิดความผูกพันทางจิตใจ¹ ช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมอีกด้วย

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกจากต้องอาศัยความร่วมมือ ความร่วมมือจากนักศึกษาแล้ว อาจารย์และผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของวิทยาลัยครู และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร ล้วนแต่มีความสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพราะอย่างน้อยที่สุดก็สามารถให้แนวคิดแก่นักศึกษาในการเลือกประเภทของกิจกรรมที่จะเข้าร่วม

เนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาจึงควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องของชมรม
2. มีความเข้าใจ เป็นมิตรและยินดีทำงานร่วมกับนักศึกษา
3. มีอารมณ์มั่นคง
4. มีความสุขุมรอบคอบ
5. ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี²

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดกิจกรรมพิเศษสำหรับการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้าคำนำ.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

นอกจากนี้ เอฟ เนล วิลเลียม (F. Neil William)

ได้เสนอลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. มีความกระตือรือร้น มีความสนใจอย่างแท้จริง และต้องเต็มใจใช้เวลาและกำลังงาน เพื่อช่วยงานกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ
2. จะต้องรู้ดีกว่า องค์การนิสิต ชุมนุมต่าง ๆ สามารถจะส่งเสริมประสบการณ์ทางค่านการศึกษานิสิตอย่างกว้างขวาง
3. จะต้องรู้ในสาขาวิชาที่จะทำงานในชุมนุมวิชาการอย่างแท้จริง
4. จะต้องมีความสนใจในตัวนิสิตเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด
5. จะต้องคิดถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรดำเนินการงานกิจกรรมนิสิต¹

เกี่ยวกับหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น แอนนา เฮเลน กาลาฟเพอร์ (Anna Halen Gallagher) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า "เป็นผู้นำให้คำแนะนำเรื่องวัตถุประสงค์ การดำเนินงานและโครงการช่วยให้นักเรียนจัดกิจกรรมและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของนักเรียนและของโรงเรียน ช่วยแนะนำเรื่องการประชุมสัมพันธ์ และช่วยแนะวิธีปรับปรุงการประชุมและวิธีการจัดหาเงิน² ส่วน นาราน เอส. บลันท์ และ

¹ F. Neil William, "The Student Activities Sponsor" School Activities 39(April, 1968), pp. 3-4.

² Anna Halen Gallagher, Educational Administration in Nursing. (New York : The Macmillan Co., 1965), p.40.

เซอร์เบอท เจ. กลอสมีเยอร์ (Nathan S. Blount, and Herbert J. Klausmeier) กล่าวไว้ว่า ครูควรช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกประเภทกิจกรรมเสริมหลักสูตร เหมือนกับการที่ครูจะต้องเตรียมบทเรียน เช่น ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนประเภทที่อายเขารวมกิจกรรมอย่างน้อยหนึ่งชนิด ขณะเดียวกันก็ต้องช่วยยั้งนักเรียนซึ่งเรียนไม่เก่งไม่ให้เข้าร่วมกับการจัดกิจกรรมมากเกินไป เพื่อให้มีเวลาไว้สำหรับเนื้อหาวิชาที่ต้องเรียนบ้าง¹

และจากการสัมมนาเรื่อง "แนวใหม่ของการฝึกหัดครู" ได้สรุปบทบาททางคานกิจกรรมเสริมหลักสูตรของอาจารย์วิทยาลัยครูไว้ว่า เป็นที่ปรึกษาและ/หรือรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนิสิตนักศึกษา เพื่อร่วมรับผิดชอบให้เกิดการส่งเสริมวิชาการ และให้เกิดประโยชน์แก่คนและส่วนรวมอย่างแท้จริง²

งานวิจัยของ จ्ञานรรจ์ สุทธาพันธ์ ซึ่งได้ศึกษามบทบาทของหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู พบว่า หน้าที่อย่างหนึ่งของหัวหน้าฝ่ายวิชาการคือการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการของนักเรียน และในการจัดกิจกรรมนั้นผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า กิจกรรมที่ดีควรเริ่มจากนักเรียนโดยมี

¹ Nathan S. Blount, and Herbert J. Klausmeier, Teaching in Secondary School. (New York : Harper and Row Publishers, 1968), p. 516.

² กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาเรื่องแนวใหม่ของการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู และสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2520), หน้า 29.

ครูอาจารย์เป็นผู้ให้กำลังใจสนับสนุนช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง¹ และในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรนั้น ปราณี ภาสกรณ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ากุ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรจะเน้นทางด้านเนื้อหาวิชาการ ควรกำหนดกิจกรรมให้แน่นอนตลอดปี และยืดหยุ่น ได้ในบางคราว และการจัดกิจกรรมให้โดยผลที่จริง ๆ นั้นควรจัดกิจกรรมที่ดึงความ สามารถในการเรียนรู้ของนิสิตออกมาให้ใหญ่เป็นประโยชน์มากที่สุด และกิจกรรม ที่เลือกมาใช้นั้น ควรจะให้นิสิตมีโอกาสเข้าร่วมอย่างเพียงพอ

อาจารย์ที่ปรึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของ นักศึกษามาก แม้แต่ในต่างประเทศก็เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีอาจารย์ ที่ปรึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังปรากฏในงานวิจัยของ ชาร์ล สตีวาร์ต เอลเลียต (Charles Stewart Elliot) ซึ่งศึกษาถึงวิธีการที่มหาวิทยาลัยใช้ในการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาขององค์การนักศึกษา ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ในจำนวนมหาวิทยาลัย 8 แห่ง มีอยู่ 7 แห่ง ซึ่งกำหนดให้มีอาจารย์ ที่ปรึกษาองค์การนักศึกษา
2. ในมหาวิทยาลัยที่มีอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 7 แห่ง มีอยู่แห่งเดียวที่อาจารย์ ที่ปรึกษามหาวิทยาลัยเป็นผู้แต่งตั้ง นอกนั้นนักศึกษาเป็นผู้เลือกเอง โดยความเห็นชอบ ของมหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹จันรรจ์ สุทธาพันธ์, "บทบาทหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2506), หน้า 104-105.

²ปราณี ภาสกรณ, "การเตรียมครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของคณะครุศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 166.

3. อาจารย์ที่ปรึกษานี้ไม่ได้มีการฝึกฝนโดยเฉพาะ เมื่อมีความจำเป็น
ผู้บริหารอาจจะต้องสรรหาเอง¹

และในปี พ.ศ. 2520 บุพิน ศิริพละ ได้ศึกษาถึงบทบาทและความรับผิดชอบ
ของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริม
หลักสูตรพบว่า ประชากรในการวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการ
จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การกระตุ้นให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการจัดกิจกรรมเสริม
หลักสูตร การให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การรวมคำ
ดำเนินการหรือวางโครงการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การติดตามผลการจัด
กิจกรรมเสริมหลักสูตร ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทั้งสิ้น² และในปีเดียวกัน วิศนี
ศีลตระกูล ได้ศึกษาเรื่องเดียวกันนี้กับอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง ปรากฏว่า
ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทด้านการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้บริหารและอาจารย์
ส่วนใหญ่เห็นว่า การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร การกระตุ้น
ให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาใน
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การรวมดำเนินการหรือรวมวางโครงการในการจัด

¹ Charles Stewart Elliot, "Student Organization Advisors
in Higher Education : Current Trends and Practice at Selected
Institution in Michigan," Dissertation Abstracts 33(May 1973) :
6113-A.

² บุพิน ศิริพละ, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครู
ในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 170.

กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างก็มีความสำคัญ¹

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น ปรากฏว่ามีปัญหาทั้งที่มาจาก นักศึกษา อาจารย์และผู้บริหารสถาบันรวมทั้งระบบการบริหารงานของสถาบันดังปรากฏในงานวิจัยของ วันเพ็ญ ชีรสวัสดิ์ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ปีการศึกษา 2510 ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการอันกิจกรรมนิตสรุปได้ว่า นิสิตส่วนมากมีความรู้สึกไม่พอใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพราะทำให้เสียเวลาเรียน นิสิตส่วนมากได้รับการชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของการจัดกิจกรรมไม่ชัดเจนพอ มีนิสิตส่วนน้อยที่เห็นว่ากิจกรรมที่จัดให้ประโยชน์ทางด้านสติปัญญาและการอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย² ในต่างประเทศนั้น โจเซฟ เอ็ดเวิร์ด ดูฮาน (Joseph Edward Doohan)

ได้ศึกษาถึงการดำเนินงานและปัญหาต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมนักศึกษา ผลการวิจัยที่ได้พบคือ จำนวนอาจารย์ที่ปรึกษาไม่เพียงพอ การประสานงานของสถานศึกษาและหน่วยงานของชุมชนมีน้อยเกินไป มีช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กวัยรุ่น ความเข้มงวดในการจัดการเรียนการสอนเป็นผลให้นักเรียนส่วนมากไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

¹วิศนี สิลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง;" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 148.

²วันเพ็ญ ชีรสวัสดิ์, "ความคิดเห็นและความต้องการของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ปีการศึกษา 2510," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2512), หน้า 43.

เต็มที¹ และจากการวิจัยของ ยูทีน คีริพละ ปรากฏว่าปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านนี้คือ การขาดงบประมาณในการดำเนินงาน² ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิศนี สีลตระกูล ที่พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินบทบาทด้านการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลางคือ การขาดงบประมาณในการดำเนินการเช่นกัน³

ดังนั้น จะเห็นว่าบทบาททางด้านการเป็นที่ปรึกษาทางด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรของอาจารย์ในวิทยาลัยครูมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และบทบาททางด้านนี้ควรจะรวมถึงการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ร่วมดำเนินการหรือวางโครงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่นักศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร รับผิดชอบและเข้าร่วมการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษา ประเมินผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรร่วมกับนักศึกษา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

¹ Joseph Edward Doohan, "Cwerent Practice and Problems in Student Activities in Rour Main Public Schools," Dissertation Abstracts 27(January 1967) : 2146 - A.

²ยูทีน คีริพละ, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 171.

³วิศนี สีลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 149.

บทบาททางด้านการให้บริการชุมชนและสังคม

วิทยาลัยครูเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ดังนั้นภาระหน้าที่ของสถานศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือ การให้บริการแก่ชุมชนและสังคม ดังที่ อมร รักษาสิทธิ์ ได้กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นสมอของสังคม จึงถือหลักส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาได้นำความรู้ที่มีอยู่ไปเผยแพร่แก่ประชาชน หน่วยงาน ภาครัฐวิสาหกิจ และธุรกิจโดยทั่วไป โดยยอมรับว่าเป็นงานในหน้าที่อย่างหนึ่ง¹ แต่การให้บริการแก่ชุมชนและสังคมของสถาบันอุดมศึกษาจะทำให้มากขึ้นน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งคือ บุคลากรภายในสถาบันนั้น ๆ โดยเฉพาะอาจารย์ ดังเช่นคำกล่าวของ ป่วย อึ้งภากรณ์ ที่กล่าวว่า "อาจารย์มหาวิทยาลัยอาจทำประโยชน์โดยตรงแก่สังคม โดยเข้าไปปฏิบัติงานในราชการหรือในองค์กร เอกชนใช้ความรู้สติปัญญาที่ได้ฝึกฝนแล้วเป็นประโยชน์ได้"²

การให้บริการชุมชนและสังคมนั้นวิทยาลัยครูถือเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง จึงได้กำหนดไว้เป็นนโยบายของการจัดการฝึกหัดครูในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 ดังนี้

¹อมร รักษาสิทธิ์, "แนวการวัดปริมาณการปฏิบัติงานประจำปีของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา" บรรณสาร ส.บ.พ. 1(1-10 สิงหาคม 2512) : 4-5.

²ป่วย อึ้งภากรณ์, "มหาวิทยาลัยกับสังคมไทย" ใน สัปดาห์แห่งความก้าวหน้า 9-16 กันยายน 2517 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทัศนะโลก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ที่สมเณศ, 2517), หน้า 26.

หน้าที่ประการหนึ่งของวิทยาลัยครูในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาคือ การให้บริการทางวิชาการแก่ท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยครูเป็นแหล่งทางวิชาการชั้นสูง มีบุคลากรที่มีวุฒิมีความรู้พอที่จะเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการ ในอันที่จะช่วยให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของตนให้ดีขึ้น วิทยาลัยครูจะใดเป็นศูนย์บริการทางวิชาการแก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่านวิชาชีวิต เป็นผู้นำแก่ครูทั่วไป โดยเฉพาะในเขตจังหวัดที่วิทยาลัยครูแต่ละแห่งรับผิดชอบอยู่¹

การให้บริการแก่ชุมชนและสังคมของสถาบันอุดมศึกษานั้น ย่อมมีลักษณะแตกต่างไปจากการให้บริการของสถาบันการศึกษาในระดับอื่น ๆ เพราะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีผู้ทรงคุณวุฒิทางค่านต่าง ๆ มากมาย ยิ่งไปกว่าการให้บริการแก่ชุมชนและสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ให้จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แท้จริงของสังคมด้วย ดังนั้นการให้บริการแก่ชุมชนและสังคมของสถาบันระดับอุดมศึกษานั้นจะต้องทำควบคู่ไปกับการวิจัย ดังความคิดเห็นของ ไพฑูรย์ พงศ์บุตร ซึ่งกล่าวถึงลักษณะการให้บริการแก่ชุมชนและสังคมไว้ดังนี้คือ

1. บริการที่ให้นั้นต้องไม่ใช่ลักษณะของงานที่สถาบันในระดับค่าความหาวิทยาลัยสามารถจะทำได้โดยง่าย
2. บริการที่ให้ต้องมีคุณค่าทางวิชาการเพียงพอ มีศักดิ์ศรีสัมพันธ์กับที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดให้
3. การจัดการทางวิชาการจะต้องไม่เป็นไปในเชิงหากำไร

¹กรมการฝึกหัดครู, นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (2520-2524) (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, 2520), หน้า 24.

4. บริการที่ให้ต้องเหมาะสมกับความต้องการของสังคม¹

การให้บริการแก่ชุมชนและสังคมของสถาบันฝึกหัดครูนั้น จะต้องเป็นไปในทางที่จะช่วยกระตุ้นส่งเสริมให้สังคมกระทำกิจกรรมต่าง ๆ และขณะเดียวกันสถาบันฝึกหัดครูจะต้องเป็นผู้นำสังคมในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ บริการต่าง ๆ ที่จะให้แก่ชุมชนและสังคมนั้น สามารถทำได้อย่างกว้างขวางซึ่งที่ สุวัฒน์ นิยมคำ ให้ความคิดเห็นในการสัมมนาเรื่อง "บุคลากรของสถาบันฝึกหัดครูในส่วนที่เกี่ยวกับการรับใช้สังคม" ว่าสถาบันฝึกหัดครูสามารถที่จะให้บริการแก่ชุมชนและสังคมดังนี้

1. Preservice Training สถาบันฝึกหัดครูจะต้องวางจุดมุ่งหมายไว้ก่อนว่าจะฝึกคนไปให้ใครและต้องการคุณภาพอย่างไร
2. Inservice Training จะต้องจัดให้กับครูต่าง ๆ ที่เรียนสำเร็จแล้วได้เข้ามาฝึกฝนวิทยาการเพิ่มเติมเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์
3. Technical Advise จะต้องส่งบุคลากรของสถาบันออกไปแนะนำประชาชนหรือครูในชุมชนต่าง ๆ
4. Mobile Unit Teaching จัดหน่วยศึกษาเคลื่อนที่เพื่อให้ชาวบ้านและครูได้รับบริการทางด้านความรู้และอาชีพ
5. Special Program จัดออกไปเพื่อช่วยเหลือชนกลุ่มน้อย (Minority Group) ให้อ่านออกเขียนได้ ประกอบอาชีพที่ถูกต้อง
6. Special Quota ให้โควตาแก่ครูต่าง ๆ เข้ามาอบรมเพื่อจะได้ยกวิทยฐานะ

¹ไพฑูริย์ พงศะบุตร, "ภารกิจของมหาวิทยาลัยค่านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม," ใน รายงานการสัมมนาภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง, หน้า 85-86.

7. Non-formal Education จัดหลักสูตรหรือกิจกรรมในเรื่อง การศึกษาจากระบบโรงเรียน¹

การให้บริการชุมชนและสังคมของวิทยาลัยครูนั้นได้ดำเนินการมานานแล้ว โดยแอบอิงไปกับการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบท และบางครั้งการให้บริการ แก่ชุมชนและสังคมก็ยังสามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องแอบอิงกับการฝึกสอน เช่น การให้การอบรมครูประจำการ ดังที่ คีลิก บุญเรืองรอด ได้กล่าวว่า บทบาททาง ด้านการให้บริการทางวิชาการ แก่สังคมวิทยาลัยครูได้ปฏิบัติอยู่ใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะ แรกเป็นบทบาทที่แอบอิงไปกับการฝึกสอน ซึ่งวิทยาลัยครูประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง โดยเฉพาะเมื่อโครงการฝึกหัดครูและบริการการศึกษาเข้าไปมีบทบาทในวิทยาลัยครู อีกลักษณะหนึ่งคือ บทบาทที่ไม่แอบอิงกับการฝึกสอนได้แก่ การอบรมครูประจำการใน รูปแบบต่าง ๆ และการให้บริการสังคมในด้านอื่น ๆ ²

ในด้านการส่งเสริมการศึกษาแก่ครูประจำการนี้ กรมการฝึกหัดครูถือเป็น นโยบายสำคัญที่จะให้วิทยาลัยครูทุกแห่งจัดให้มีการอบรมครูประจำการขึ้น ซึ่งเรื่องนี้ กรมการฝึกหัดครูได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เริ่มโครงการฝึกหัดครูชนบทขึ้นในปี พ.ศ. 2499 โดยได้รับความร่วมมือจากยูนิเซฟ และองค์การยูเนสโก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูประจำการมีความสามารถในการสอน และเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย³ และหลังจากนั้นมาอีก 13 ปี คือเมื่อ พ.ศ. 2512

¹ สุวัฒน์ นิยมคำ, "บุคลากร ของสถาบันฝึกหัดครูในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับใช้สังคม", การประชุมทางวิชาการ การฝึกหัดครูกับการรับใช้สังคม (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์ การพิมพ์, 2518), หน้า 58.

² คีลิก บุญเรืองรอด, "การทบทวนบทบาทเพื่อความรอบคอบในการรับใช้สังคม ในวิทยาลัยครู," คุรุปริทัศน์ 1 (กุมภาพันธ์ 2519) : 21.

³ กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ โครงการฝึกหัดครูชนบท (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา 2498), หน้า 17.

กรมการฝึกหัดครูได้จัดดำเนินการ โครงการฝึกหัดครูและบริการการศึกษา โดยมี เป้าหมายที่จะส่งเสริมปรับปรุงครูประจำการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น¹

ต่อมาแนวคิดที่จะให้สถาบันฝึกหัดครูจัดตั้งศูนย์วิชาการขึ้นในท้องถิ่น เพื่อให้ การศึกษาอบรมแก่ครูประจำการแพร่หลายมากขึ้นดังเช่น สุธล วุฒิเสน ได้เสนอแนว คิดไว้ว่า วิทยาลัยครูสามารถจัดตั้งสาขาของตนในท้องถิ่นระดับอำเภอ เพื่อให้โอกาส ทางการศึกษาแก่ครูประจำการ และใช้เป็นสถานที่ฝึกงานของนักศึกษาครูในท้องถิ่นอีกด้วย² และเกี่ยวกับเรื่องนี้ในสหรัฐอเมริกาได้เริ่มความคิดเช่นนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 โดย สมาคมวิทยาลัยวิชาการศึกษา แห่งสหรัฐอเมริกาได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง และคณะกรรมการชุดนี้ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครูต่อการให้บริการ ทางการศึกษาแก่ครูประจำการไว้ว่า

1. การศึกษาระหว่างประจำการ ของครูและการให้บริการแก่โรงเรียน ควรจะนับว่าเป็นส่วนสำคัญของ โครงการฝึกหัดครู
2. สถาบันฝึกหัดครูมีหน้าที่รับผิดชอบต่อครู และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน ทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในเขตบริการ
3. สถาบันฝึกหัดครูมีหน้าที่ร่วมมือกับ เจ้าหน้าที่ผู้บริหาร การศึกษาในการ วางแผนและดำเนินการให้การศึกษา อบรมครูในเขตบริการ

¹กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ, การฝึกหัดครูและบริการการศึกษา (นครหลวง-กรุงเทพฯธนบุรี : โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2515), หน้า 3.

²สุทธ วุฒิเสน, "โอกาสที่เปิดให้ครูในท้องถิ่น หนทางไปสู่การปฏิรูปการ ศึกษาทางแท้จริง" คุรุปริทัศน์ 2(ตุลาคม, 2520) : 54.

4. สถาบันฝึกหัดครูต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการปรับปรุง โครงการสอน เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

5. สถาบันฝึกหัดครู มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนในเขตบริการ เพื่อช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาทางการศึกษา ทั้งยังเป็นการช่วยเหลือให้อาจารย์ของสถาบันฝึกหัดครูได้ทราบถึงความต้องการอันแท้จริงของโรงเรียนในเขตบริการของตน อีกด้วย

6. สถาบันฝึกหัดครู มีหน้าที่ให้การศึกษาระหว่างประจำการ โดยการจัดอบรม สัมมนา อภิปราย หรือสัมมนาปฏิบัติการ (workshop) เป็นต้น

7. ควรมีงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะให้สถาบันฝึกหัดครู ได้ดำเนินการตามโครงการให้บริการการศึกษาแก่โรงเรียนในเขตบริการ¹

ข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภคด มุ่งศรี ที่ศึกษาถึงความต้องการความช่วยเหลือด้านวิชาการจากวิทยาลัยครูของครูประจำการ และพบว่าครูประจำการมีความต้องการหลายอย่าง เฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ทุกคนมีความต้องการตรงกันคือ

1. การเปิดอบรม อ.ศ.ร. ควรไปเปิดตามอำเภอต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

2. ครูทุกคนควรจะได้รับความรู้ทางวิชาการที่จะเป็นแนวทางสอบเลื่อนวิทยฐานะ

¹ Ethelbert B. Norton, "College and University Programmed Designed for the Improvement of the In-Service Education of Public School Personnel," in Forth Year Book, (Washington D.C. : The American Association of Colleges for Teacher Education, 1951), pp.79-87.

3. วิทยาลัยครูควรให้บริการความรู้แก่ครูในชนบท โดยนำความรู้ไปบริการ
ถึงท้องถิ่น
4. วิทยาลัยครูควรจัดการบรรยายให้ความรู้แก่ครูทางวิทยุกระจายเสียง
เป็นประจำ
5. ระหว่างนิภาคเรียน ครูทุกคนจะได้รับการอบรมเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ
6. วิทยาลัยครูควรเปิดสอนทางไปรษณีย์แก่ครูประจำการทุกคน
7. ควรเปิดวิทยาลัยครูเป็นตลาดวิชาแก่ครูประจำการ โดยครูจะซื้อหนังสือ
ไปอ่านที่บ้าน แล้วมาสอบที่วิทยาลัยครูเมื่อนิภาคเรียน
8. วิทยาลัยครูควรมีสูนย์บริการทางวิชาการสำหรับครูประจำการ โดยเฉพาะ
เพื่อเป็นที่ปรึกษาแก่ครูประจำการที่มีปัญหา¹

นอกจากการฝึกอบรมครูประจำการแล้ว สถาบันฝึกหัดครูยังได้จัดการศึกษา
นอกโรงเรียนแก่ประชาชนที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของวิทยาลัยครูนั้น ดังที่ มุหงา
วัชณะ กล่าววว่า วิทยาลัยครูได้จัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น
ซึ่งได้ดำเนินการมากที่สุด เช่น โครงการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ การสอน
แบบกลุ่มสนใจ ซึ่งมีการฝึกอบรมทางด้านวิชาการและวิชาชีพใช้เวลา 3-7 วัน ส่วน
การศึกษานอกโรงเรียนประเภทไม่มีชั้นเรียนนั้น วิทยาลัยครูได้ดำเนินการรองลงไป
เช่น การจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ความรู้วิชาการแขนงต่าง ๆ โดยอาศัยความ
ร่วมมือจากสถานีวิทยุของท้องถิ่น นอกจากนี้มีโครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ ที่อ่านหนังสือ
พิมพ์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น²

¹นภคด ฅคุณศรี, "ความต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการจากวิทยาลัยครู
ของครูประจำการ" การฝึกหัดครูเพื่อปฏิรูปสังคม เอกสารการประชุมฉบับที่ 2.
(อุตรธานี : วิทยาลัยครูอุตรธานี, 2519), หน้า 12-20.

²มุหงา วัชณะ, "บทบาทของวิทยาลัยครูในการดำเนินการศึกษานอกโรงเรียน"
คุรุปริทัศน์ 3 (เมษายน, 2521) : 21.

ส่วนทางด้านผลการวิจัยเกี่ยวกับการให้บริการแก่ชุมชนและสังคมนั้น วิสัน จุมปาแปค ได้ศึกษาเกี่ยวกับงานบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือ อาจารย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม จำนวน 167 คน สมาชิกสภาตำบลประชาชน จำนวน 198 คน ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาางานบริการสังคมเป็น 5 ด้านคือ ด้านการปกครอง เศรษฐกิจ การเกษตร การศึกษา อนามัยและชีวิตครอบครัว ผลการวิจัย พบว่า สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง ได้จัดงานบริการสังคมที่ผ่านมา โดยเน้นทางด้านการศึกษามากกว่าเนื้อหาอื่น ๆ ส่วนลักษณะงานบริการสังคมเป็นไปในรูปการอบรมสัมมนามากที่สุด รองลงมาได้แก่ การสอนกลุ่มสนใจ นิทรรศการ ปรากฏา และบรรยายพิเศษ เผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน และจัดโครงการย่อย เฉพาะเรื่อง เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการศูนย์ข่าวสาร และคหกรรมศาสตร์ เป็นต้น¹

นอกจากนั้น ไมเคิล โทมัส เมอร์ฟี (Micheal Thomas, Murphy) ได้ศึกษาถึงลักษณะกิจกรรมบริการชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในเมืองมัลดีมอร์ โดยศึกษาทัศนคติของอาจารย์สองกลุ่มคือ กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการชุมชน กับกลุ่มที่ไม่เคยรวมเลย ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ที่ไปร่วมงานค่านี้นักจะเป็นผู้มีอายุ และทำงานในสถาบันนั้นมาตั้งแต่แรกคิดต่อกันมานานกว่า 1 ปี ผู้ตอบทั้งหมดเห็นว่ากิจกรรมบริการชุมชนมีผลในทางบวกต่อการสอน การวิจัย และคุณภาพโดยรวมของสถาบันของตน และให้เสนอใหม่หาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยสนับสนุนและช่วยเหลือการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของ

¹วิสัน จุมปาแปค, "งานบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า 71-78.

เมืองบัลติมอร์และชุมชนต่อไป แต่ไม่ได้ถือเป็นข้อผูกมัดที่จะท่องเที่ยว เว้นเสียแต่ว่าจะเปลี่ยนโครงสร้างทางวิชาการ ของสถาบันอุดมศึกษา และเจตนาคติของชุมชนที่มีต่อจุดมุ่งหมายของการศึกษาเสียใหม่¹

ในขณะเดียวกัน นีล เควิตต์ มัวร์ (Neal Dewitt Moore)

ได้ศึกษาบทบาทของ บรันสวิค จูเนียร์ คอลเลจ (Brunswick Junior College) ในด้านการพัฒนาชุมชน โดยวิเคราะห์การรับรู้เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชนกับคณาจารย์ในวิทยาลัย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประชากรทั้งสองกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า ควรจะรวมกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนไว้เป็นหน้าที่หนึ่งของวิทยาลัย และเสนอให้กระทำผ่านองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่รวมของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย และให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือตนเองด้วย เฉพาะกลุ่มอาจารย์เสนอให้กิจกรรมพัฒนาชุมชนเป็นกิจกรรมเสริมในหลักสูตร โดยคิดเป็นหน่วยกิตให้เสมือนเป็นภาคฝึกงานของนักศึกษา และเป็นการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ประชาชน และยังคงเสนอแนะว่า เพื่อให้งานด้านนี้คงอยู่ต่อไป วิทยาลัยควรสนับสนุนให้เป็นปริมาณงานของอาจารย์ในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน แต่เนื่องจากอาจารย์แต่ละคนมีความสามารถและทักษะต่างกัน ฉะนั้นในการ

¹ Micheal Thomas Nurphy, "Faculty in Public Service Activities

in Baltimore Higher Education Institutions" Dissertation Abstracts.

35(March 1975) : 5867-A.

ให้บริการด้านนี้จึงจำเป็นต่อทราบความจำเป็น (Need) และปัญหาของชุมชนเสียก่อน¹

จากผลของการศึกษาค้นคว้า ทดจะสรุปได้ว่า งานบริการชุมชนและสังคมควรเป็นงานหลักอีกประการหนึ่งของวิทยาลัยครูในฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษา บทบาทของอาจารย์ในวิทยาลัยครูเกี่ยวกับงานในค่านนี้ จึงควรมีขอบเขตรวมถึงการอภิปรายปาฐกถา และรับเชิญไปเป็นวิทยากรทั้งในและนอกสถาบัน ให้การอบรมแก่ครูประจำการ รวมจัดกิจกรรมทางวิชาการและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่สถาบันอื่น ๆ และให้ความร่วมมือในการเผยแพร่วิชาการทางวิทยุหรือโทรทัศน์ อย่างไรก็ตามการดำเนินบทบาททางค่านนี้ของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ยังคงประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังที่ บุญเลิศ ศรีหงส์ กล่าวว่ ปัญหาสำคัญของสถาบันฝึกหัดครูที่เกี่ยวข้องกับการรับใช้สังคม คือ บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์อยู่เป็นจำนวนมาก เพราะส่วนใหญ่อาจารย์ในวิทยาลัยครูเป็นคนหนุ่มสาว ที่ยังขาดประสบการณ์ที่จะไปสัมพันธ์กับสังคม²

¹ Neal Dewitt Moore, "The Role of Brunswick Junior College in Community Development," Dissertation Abstracts, 35(February 1975) : 5059-A.

² บุญเลิศ ศรีหงส์, "บุคลากรของสถาบันฝึกหัดครูในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับใช้สังคม," การประชุมทางวิชาการ การฝึกหัดครูกับการรับใช้สังคม (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2518), หน้า 59.

และจากการศึกษาของสมชาย วงศ์เกษม พบว่าการดำเนินบทบาททางค่านี้อของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อาจารย์ในวิทยาลัยครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ขาดงบประมาณ ขาดแรงจูงใจ ที่จะให้อาจารย์ออกไปรับผิดชอบและบริการสังคม¹ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิศนี ศีลตระกูล ซึ่งพบว่าเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของบทบาทด้านการให้บริการชุมชนและบริการสังคมของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลางนั้นเกิดจาก การมีงานในความรับผิดชอบมากเกินไป การขาดความรู้และทักษะในการให้บริการชุมชนและบริการสังคม การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การที่วิทยาลัยไม่มีนโยบายที่แน่นอนในการดำเนินการ² ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวอาจแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ ถ้าได้มีมาตรการที่จะกระตุ้นและเสริมสร้างให้อาจารย์มีบทบาทและความรับผิดชอบ โดยการวางโครงการจัดสรรงบประมาณ และกำหนดขอบเขตในการให้บริการชุมชน ฝึกให้อาจารย์รู้วิธีการทำงานร่วมกับชุมชน ใหญ่หลักการพัฒนาเพื่อที่จะให้เขาช่วยตนเองได้ และมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ³

¹ สมชาย วงศ์เกษม, "บทบาททางการสอน การวิจัยและการบริการสังคมของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้า 117.

² วิศนี ศีลตระกูล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 140.

³ กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนา เรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครูและสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2520), หน้า 12.

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นว่า การให้บริการแก่ชุมชนและสังคมนั้น สถาบันที่จะเป็นผู้ให้บริการจำเป็นจะต้องมองคู่สังคมที่จะให้บริการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เข้าใจสภาพของชุมชนนั้นอย่างแท้จริง และที่สำคัญคือ ครูอาจารย์ที่จะให้บริการจะต้องมีความเข้าใจตรงกัน มิเช่นนั้นแล้ว บทบาททางด้านการให้บริการแก่ชุมชนและสังคมของอาจารย์ในวิทยาลัยครูที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูคงจะไม่ได้ผลตามที่หวังกันไว้

บทบาทด้านการปฏิบัติงานในหน้าที่พิเศษอื่น ๆ

นอกเหนือจากบทบาทและความรับผิดชอบอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว งานในหน้าที่พิเศษก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบทบาทในตำแหน่งอื่นเลย งานในหน้าที่พิเศษส่วนใหญ่สังกัดในสำนักงานอธิการ ซึ่งได้แก่ งานการเงิน งานธุรการ งานแผนงานและประเมินผล งานพัสดุ งานทะเบียนวัดผล งานห้องสมุด งานโสตทัศนศึกษา งานแนะแนว งานสวัสดิการ งานอาคารสถานที่ งานอนามัยและสุขาภิบาล งานบริการทางการศึกษา งานต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แบ่งแยกเป็นแผนกต่าง ๆ ขึ้นตรงต่อสำนักงานอธิการ ดังนั้น แผนกต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีหน้าที่แตกต่างกันไป ดังนี้

แผนกธุรการ มีงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ งานทะเบียนบุคคล และงานบริการบุคคล

แผนกการเงิน มีงานในความรับผิดชอบ คือ งานรับเงิน งานเบิกจ่ายเงิน งานบัญชีและรายงานการเงินและงานควบคุมการเงิน

แผนกแผนงานและประเมินผล มีงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานรวบรวมแผนงานและโครงการ งานจัดทำงบประมาณ งานสำรวจและเก็บสถิติ งานรวบรวมผลการปฏิบัติงานและประเมินผลงาน และงานประชุม

แผนกพัสดุ มีงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานควบคุมการจัดซื้อและจัดจ้าง
งานควบคุมพัสดุ งานควบคุมยานพาหนะ

แผนกทะเบียนและวัดผล มีงานในความรับผิดชอบ คือ งานทะเบียน
นักศึกษา งานบริการนักศึกษา งานลงทะเบียนเรียน งานวัดผลการศึกษาต่าง ๆ

แผนกบริการทางการศึกษา มีงานในความรับผิดชอบ คือ งานฝึกอบรม
ครูประจำการ งานจัดตั้งศูนย์วิชาการและศูนย์อบรมอาชีพในชุมชน งานศึกษาค้นคว้า
วิจัยและทดสอบการศึกษา และงานพิมพ์เอกสาร

แผนกห้องสมุด มีงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานจัดหาหนังสือและครุภัณฑ์
งานเทคนิค งานซ่อมบำรุง งานบริการหนังสือ งานบริการตอบคำถามและช่วยคนคว้า
และงานวารสาร

แผนกโสตทัศนอุปกรณ์ มีงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานผลิตเพื่อการสอน
งานจัดหาและบริการสื่อการสอน งานโทรทัศน์และบันทึกเสียง และงานซ่อมบำรุง

แผนกแนะแนว มีงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานศึกษาดำรวจข้อมูลเป็นรายบุคคล
งานจัดบริการสนเทศ งานให้คำปรึกษาส่วนตัว งานจัดวางตัวบุคคล และงานติดตามผล

แผนกสวัสดิการ มีงานที่ต้องรับผิดชอบ คือ งานโภชนาการ งานต้อนรับ
งานหอพักนักศึกษา สโมสรอาจารย์

แผนกอนามัยและสุขภาพ มีงานในหน้าที่ คือ งานพยาบาล
งานสุขภาพ และงานบริการประปา

แผนกอาคารสถานที่ มีงานในหน้าที่ คือ งานออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง งานก่อสร้างและซ่อมแซม งานบริการไฟฟ้าและโทรศัพท์ งานรักษาความสะอาดและ พัฒนาริเวณ และงานรักษาความปลอดภัย¹

และจากรายงานการสัมมนาเรื่อง "แนวโน้มของการฝึกหัดครู" ที่ประชุมสัมมนา ได้สรุปงานในหน้าที่พิเศษไว้ดังนี้ คือ งานบริการทางวิชาการ งานธุรการที่เกี่ยวกับ วิชาการ งานที่เกี่ยวกับการปกครองและสวัสดิการ หรืองานอื่นใดที่ได้รับมอบหมาย²

ส่วนผลการวิจัยนั้นปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2520 ยุกิน ศิริพละ ได้ศึกษา ถึงบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า ในเรื่องบทบาทในหน้าที่พิเศษนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญอยู่ในเกณฑ์น้อย และในสภาพการปฏิบัติจริงก็มีการปฏิบัติกันน้อย³ ส่วนผลการวิจัยของ วิศนี ศีลตระกูล ปรากฏว่า อาจารย์และผู้บริหารเห็นว่างานที่มีความสำคัญ คือ งานแผนงานและ ประเมินผล งานทะเบียนวัดผล งานห้องสมุด งานโสตทัศนศึกษา งานแนะแนว

¹วิทยาลัยครูสงขลา, สรุปผลการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่องการพัฒนาบุคลากรระดับหัวหน้าแผนกในวิทยาลัยครู, หน้า 23 - 34.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "รายงานการสัมมนา เรื่องแนวโน้มของการฝึกหัดครู," หน้า 33.

³ยุกิน ศิริพละ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษา แผนกบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 173.

และงานสวัสดิการ ส่วนงานด้านการเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ ผู้บริหาร และอาจารย์เห็นว่ามีค่าสำคัญน้อย สำหรับงานธุรการนั้นผู้บริหารเท่านั้นที่เห็นค่าสำคัญ แต่อาจารย์เห็นว่ามีค่าสำคัญน้อย แต่ในทางปฏิบัติทั้งผู้บริหาร และอาจารย์ไม่ได้ปฏิบัติ¹

จากเอกสารและการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่าบทบาทของอาจารย์ในวิทยาลัยครูนั้น นอกจากจะมีบทบาททางด้านการสอนซึ่งเป็นบทบาทหลักของสถาบันการศึกษาแล้ว ครูอาจารย์ทุกคนจะต้องมีบทบาทและความรับผิดชอบอื่น ๆ อีก เช่น บทบาททางด้านการนิเทศการสอน การค้นคว้าวิจัย การให้บริการแก่ชุมชนและสังคม การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร การเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ และหน้าที่พิเศษอื่น ๆ ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้ ถ้าหากอาจารย์วิทยาลัยครูทุกท่านได้ปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถแล้ว ก็จะช่วยให้วิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างแท้จริง

¹วิเศษี ศิลตระกุล, "บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 151.